

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Reprezentace regionů na evropské úrovni
(Výbor regionů EU)**

Bc. Natalie Benešová

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Benešová Natalie

Evropská agrární diplomacie

Název práce

Reprezentace regionů na evropské úrovni (Výbor regionů EU)

Anglický název

Regional representation at the European level (Committee of the Regions)

Cíle práce

Práce se tematicky zaměří na paradiplomacii, tj. působení subnacionálních jednotek veřejné správy na nadnárodní úrovni. Cílem diplomové práce je objasnit úlohu Výboru regionů jako poradního orgánu Evropské unie, a to zejména z hlediska zapojení reprezentace územních samospráv ČR.

Metodika

Práce bude založena na studiu dokumentů Výboru regionů. Doplňující informace budou získány prostřednictvím rozhovorů s představiteli územních samospráv ČR ve Výboru regionů. Vzhledem k obsahové šíři práce poradního orgánu se autorka zaměří na vybrané problémy, na nichž bude možné demonstrovat postoje české reprezentace.

Harmonogram zpracování

Literární rešerše – do 8/2012

Sběr dat a zpracování charakteristiky Výboru regionů – do 10/2012

Analýza dat a textace klíčových kapitol – do 12/2012

Úpravy textu dle připomínek – do 2/2013

Odevzdání práce a tezí – do 03/2013

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

Paradiplomacie, subsidiarita, Výbor regionů EU, Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí

Doporučené zdroje informací

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. Strukturální politika Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-111-6.

ČMEJREK, Jaroslav. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa nakladatelství, 2008. ISBN 978-808-7197-004.

DRULÁK, Petr. Teorie mezinárodních vztahů. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8725-6.

FIALA, Vlastimil. Teoretické a metodologické problémy evropské integrace. Olomouc: Periplum, 2007. ISBN 978-808-6624-372.

POMAHAČ, Richard. Veřejná správa. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-717-9748-0.

SCHENDELEN, Rinus van. Jak lobbovat v Evropské unii, aneb Machiavelli v Bruselu. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3332-X.

Vedoucí práce

Čmejrek Jaroslav, doc. PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 10.12.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Reprezentace regionů na evropské úrovni (Výbor regionů EU)" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 24. března 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Jaroslavu Čmejkovi, Csc. za cenné rady a zkušenosti, které mi poskytl. Dále bych ráda poděkovala Ing. Pavlovi Srbkovi za podporu, které se mi od něj dostalo a bez které by nebylo možné tuto práci napsat.

Reprezentace regionů na evropské úrovni (Výbor regionů EU)

Regional representation at the European level (Committee of the Regions)

Souhrn

Tato práce je zaměřena na reprezentaci zájmů regionů na úrovni Evropské unie. Cílem je objasnit úlohu Výboru regionů zejména z hlediska uplatnění různorodých identit. Tematicky je práce rozdělena do dvou základních částí. Těžiště teoretické části práce představuje rozlišení národního, regionálního a politického zájmu. Dále je pozornost soustředěna na prosazování zájmů na půdě Evropské unie ve Výboru regionů, které jsou v souladu s dvěma základními prvky fungování Evropské unie – principem subsidiarity a koncepcí víceúrovňového vládnutí. Další část literární rešerše je věnována rozlišení regionální, národní a evropské identity a rovněž tak povaze evropské veřejné sféry jako prostoru pro tvorbu občanských interakcí. Poslední zkoumanou oblastí v teoretické části je lobbying v Evropské unii jako základní kámen vyjednávání a prosazování zájmů. Jádro diplomové práce spočívá ve vlastní práci. První část se zabývá Výborem regionů, jeho historickými aspekty a důvody vzniku, základní charakteristikou, aktivitou a českým zastoupením ve Výboru. Druhá část je věnována empirickému šetření, které je rozděleno podle struktury dotazníku do čtyř základních oblastí – na organizační, administrativní a obsahový aspekt zasedání ve Výboru regionů, na střet regionálních, národních a politických zájmů ve Výboru regionů, na spolupráci Výboru regionů s Evropským hospodářským a sociálním výborem a akcentem agrárních otázek ve Výboru, a na prosazování iniciativy SmartCities v českých městech a regionech.

Summary

The thesis is concentrated on the representation of regional interests in European union. The main aim of this piece is to clarify the function of the Committee of the Regions considering the assertion of different identities. Thematically this thesis is divided into two basic parts. The focus of theoretical part is concentrated on the difference of national, regional and political interests. First part is composed from theoretical bases, where is paid attention to the problems and the concretization of national, regional and political interests. After, there is dedicated to the enforcement of interests in European union, which are related with two components of European union's mechanism – the subsidiarity and multilevel governance. The next part is based on the difference of regional, national and european identity and also european public sphere as a sphere for citizen's interactions. The last part of theoretical bases is the lobbying in European union as the base for negotiations and enforcement of interests. The essence of this thesis is based on empirical part. There is divided into two parts. First part is concentrated on the Committee of the Regions, its historical aspects and the reasons of origin, activities and czech members of the Committee. The second part is based on empirical examination, which is divided according to the structure of the questionnaire into four parts – on organizational, administrative and subject's aspect, on contrast of regional, national and political interests in the Committee, on cooperation of The Committee of the Regions and European Economic and Social Committee and agrarian themes in the Committee and on an enforcement of SmartCities initiative in czech towns and regions.

Klíčová slova: evropská identita, evropská veřejná sféra, lobbying, národní zájem, paradiplomacie, region, regionální identita, subsidiarita, Výbor regionů v EU, zájmové skupiny.

Keywords: european identity, european public sphere, lobbying, national interest, paradiplomacy, region, regional identity, subsidiarity, Committee of the Regions in EU, stakeholders.

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Cíl a metodika práce.....	6
3	Literární rešerše.....	8
3.1	Historické aspekty vzniku jednotné Evropy	9
3.2	Zájmy a jejich prosazování	10
3.2.1	Národní zájmy	11
3.2.2	Regionální zájmy	13
3.2.3	Politické zájmy.....	14
3.2.4	Prosazování zájmů v rámci Evropského společenství	15
3.2.5	Víceúrovňové vládnutí.....	16
3.2.6	Subsidiarita.....	18
3.3	Rozlišení identit a evropská veřejná sféra.....	19
3.3.1	Regionální identita	19
3.3.2	Evropská a národní identita.....	20
3.3.3	Evropská veřejná sféra	21
3.4	Evropeizace regionů.....	22
3.4.1	Vymezení regionů	24
3.4.2	Regionální spolupráce v Evropě	26
3.4.3	Komunální spolupráce v Evropě.....	27
3.4.6	Česká paradiplomacie	28
3.5	Lobbying a EU	29
3.5.1	Možnosti lobbyingu na půdě Evropské unie.....	30
3.5.2	Způsoby lobbyingu na půdě Evropské unie.....	32
3.5.3	Zájmové skupiny v Evropské unii.....	33
3.5.4	Lobbying a demokracie.....	35
4	Vlastní práce.....	37
4.1	Výbor regionů	37
4.1.1	Historie a důvody vzniku Výboru regionů.....	37
4.1.2	Základní charakteristika Výboru regionů.....	38
4.1.3	Aktivita Výboru Regionů.....	39
4.1.4	Čeští zástupci ve Výboru regionů	41
4.2	Empirické šetření	43
4.2.1	Organizační a obsahový aspekt vyjednávání ve Výboru regionů	44
4.2.2	Vliv regionální příslušnosti na prosazování zájmů ve Výboru regionů a zařazení do evropské stranické kultury	48
4.2.3	Kooperace a agrární otázky.....	53
4.2.4	SmartCities.....	57
5	Závěr	62
6	Seznam zdrojů.....	64
7	Přílohy	66

1 Úvod

Reprezentace je mnohovýznamové slovo. V myslích lidí se okamžitě vybaví zejména významové spojení pro sportovní reprezentaci, jejímž úkolem je reprezentovat naši zemi v Evropě nebo ve světě při prestižních sportovních událostech. Česká politická reprezentace se od té sportovní v podstatě neliší, plní podobný úkol. Reprezentuje české občany a Českou republiku. Protože se v České republice nachází 6249 obcí, které tvoří 14 krajů a ty následně tvoří 8 regionů soudržnosti, české zájmy mohou být značně různorodé. V Evropské unii, která je složena z 27 členských států a která se v polovině tohoto roku rozroste o další zemi – Chorvatsko, žije 500 miliónů obyvatel mluvících 23 různými jazyky a vyznávajících různé hodnoty, náboženství, tradici, kulturu. Tito lidé žijí v regionech, které mohou být velmi malé i značně rozlehlé, přesahující přes hranice státu. Členské země jsou z toho důvodu buď velmi konzistentní, nebo značně různorodé. Jasnost tohoto tvrzení dokládá pohled na strukturu České republiky oproti struktuře Španělského království. Zatímco Česká republika je poměrně jednotná a její členění je dáno územním a administrativním hlediskem, Španělsko je rozmanité od severu k jihu. Dva ze španělských regionů, Katalánsko a Baskicko, si staletí upevňují nezávislost na Španělském království měkkými i podstatně tvrdšími prostředky. Katalánsko je oficiálním jazykem milionů obyvatel tohoto severovýchodního španělského regionu. Ani Itálie není homogenním státem. V její severní, bohatší a průmyslovější části vzniká neochota doplácet na chudý, neprůmyslový jih. Italové ze Severu koncentrují své síly na spolupráci přes hranice, zejména s Rakouskem či Slovinskem. Německo je rozděleno na spolkové republiky, které mají své vlastní zájmy v Bruselu. Belgie, jádro Evropské unie, není unitární, ale dělí se na tři samostatné oblasti, hovořící různými jazyky. Všichni tito lidé, ze všech regionů Evropské unie, rozdílní ve většině možných charakteristik, mají jedno společné – jsou Evropany. A všichni tito lidé potřebují svoji reprezentaci, která by optimálně hájila jejich zájmy na půdě Evropské unie. Není jednoduché sladit zájmy jednotlivých občanů Evropy, je to však nezbytně nutné pro fungování Unie. Z tohoto důvodu vznikly instituce zastřešující zájmy politické, národní, regionální i jiné, které spolupracují na stejném projektu jednotné Evropy. I když v současnosti sjednocená Evropa čelí řadě krizí v čele s ekonomickou krizí ochromující její základní funkční mechanismy, soustřeďuje

veškeré své usilí na hájení zájmů svého obyvatelstva. Mechanismus prosazování zájmů není adekvátní, je mu vyčítána přehnaná byrokracie či nerovnoměrnost zastoupení. V současné době Unie také čelí obecné euroskepsi právě v důsledku krizí, se kterými se nejen Evropa, ale také celý ostatní svět musí potýkat. Přesto je Evropské společenství hlavním pilířem evropské politické a ekonomické stability a vzájemné spolupráce členských zemí a regionů již přes šedesát let.

2 Cíl a metodika práce

Práce se tematicky zaměřuje na paradiplomacii, tj. působení subnacionálních jednotek veřejné správy na nadnárodní úrovni. Cílem diplomové práce je objasnit úlohu Výboru regionů jako poradního orgánu Evropské unie, a to zejména z hlediska zapojení reprezentace územních samospráv ČR.

Teoretická část se zaměřuje na reprezentaci zájmů jakožto mechanismu, v němž se uplatňují nejrůznější aktéři na všech politických úrovních. Tento zájem je analyzován z hlediska regionálního, národního a politického. Soulad těchto jednotlivých zájmů je specifický pro fungování Evropské unie. Dále je pozornost soustředěna na prosazování zájmů v Evropské unii. Zejména prosazování regionálních zájmů úzce souvisí se subsidiaritou a víceúrovňovým vládnutím, které tedy nemohou být v práci opomenuty. Zájmy jsou intenzivně spjaty s identitou občanů, právě rozlišení identit – národní, evropské a regionální ve srovnání se vznikem evropského veřejného prostoru a evropské veřejné sféry je dalším úhlem pohledu na kontrasty zájmů v Unii. Jelikož je pozornost upřena na prosazování regionálních zájmů, důležitou problematikou je tedy samotné vymezení regionů, evropeizace regionů jakožto aktuální trend směřování regionů a konkretizace jejich činností v podobě komunální a regionální spolupráce v Evropské unii. Lobbying je důležitou součástí prosazování zájmů v Unii, z toho důvodu je pozornost soustředěna zejména na způsoby a možnosti prosazování lobbyingu na půdě Evropské unie a taktéž na jeho vztah k demokratickým principům.

Praktická část diplomové práce se zaměřuje na konkrétní vymezení prosazování zájmů regionů v Evropské unii, tedy prostřednictvím Výboru regionů, který je zkoumán zejména z hlediska důvodu jeho vzniku, aktivit, české participace a prosazování českých regionálních zájmů.

Práce je založena na studiu dokumentů územních samospráv, politických subjektů a zejména Výboru regionů. Doplnující informace jsou získány prostřednictvím rozhovorů s představiteli územních samospráv ČR ve Výboru regionů. Vzhledem k obsahové šíři práce je pozornost zaměřena na vybrané problémy, na nichž je možné demonstrovat postoje české reprezentace.

Jádro empirické části spočívá v dotazníkovém šetření s deseti otevřenými otázkami orientovanými na prosazování regionálních zájmů na úkor zájmů politických či

národních. Dotazník byl rozeslán všem členům i alternátům ve Výboru regionů, zpětná vazba byla rychlá a přiměřená. V případě alternátů nebylo vždy možné zodpovědně odpovědět na všechny otázky z důvodu malé nebo prozatím žádné účasti těchto osob na zasedání ve Výboru. Stálí členové již mají v rámci Výboru větší zkušenosti a jejich odpovědi již jsou adekvátní průzkumu, který je vytyčen jako základní cíl práce. Bylo osloveno všech devatenáct stálých členů a alternátů Výboru regionů, na dotazník odpovědělo devět členů. Obecně vzato byla komunikace s členy a alternáty ve Výboru regionů poměrně úspěšná. Poněvadž byla přislíbena anonymita všem respondentům, v práci jejich odpovědi figurují pod abecedním označením. Pro účely této práce není nezbytné znát jména a politickou příslušnost respondentů, jelikož vliv těchto informací na výstupy práce je nepatrný.

Práce je i s Úvodem a Závěrem členěna do pěti kapitol. Těžiště práce představují kapitoly 3 a 4, konkrétně pak subkapitola 3.2 zabývající se prosazováním zájmů a konkretizací národních, politických a regionálních zájmů, jejich prosazováním na úrovni Evropské unie a dvěma základními principy v prosazování regionálních zájmů – principem subsidiarity a konceptem víceúrovňového vládnutí. Subkapitola 4.2 pak přináší samotné empirické šetření na základě výstupů dotazníkového šetření u členů a alternátů Výboru regionů. Subkapitola je členěna do čtyř částí, které korespondují se čtyřmi hledisky dotazníkového šetření: obsahovým a administrativním aspektem jednání Výboru regionů, střetem politických, národních a regionálních zájmů, spoluprací s Hospodářským a sociálním výborem spolu s agrární tematikou řešenou ve Výboru regionů a posledním praktickým úhlem pohledu na prosazování iniciativy SmartCities v evropských městech a obcích.

3 Literární rešerše

Diplomacie je jedním z nejstarších prvků lidské kultury. I když svůj název získala až v 18. století, první projevy diplomatického jednání jsou patrné již ve 4. století př. n. l. v Číně. Její vymezení je různorodé a každý autor ji chápe odlišně. Obecně vzato se jedná o budování vztahů mezi jednotlivými aktéry zahraniční politiky (Gullová, 2013). Zatímco středověkých aktérů mezinárodní politiky existovalo značné množství, od klášterů přes města, Vestfálský systém mezinárodních vztahů z roku 1648 zjednodušuje tento komplikovaný systém a určuje národní státy jakožto nositele suverenity státu a tudíž i předurčuje právě národní státy k jediným vykonavatelům mezinárodní politiky (Drulák, 2003).

Diplomacie dnes již není prováděna pouze na národní úrovni, ale zasahuje hluboko do vnitřních struktur státu i mimo ně – diplomacie je taktéž prováděna neziskovými organizacemi či samotnými občany dané země. Podle Gullové k tomu vede specializace diplomacie, v jejímž rámci je diplomacie tříděna do řady sektorů, ve kterých je třeba vyjednávání na vysoké odborné úrovni – vzniká tak například sportovní nebo kulturní diplomacie, ale také paradiplomacie, která je jádrem této práce. Paradiplomacie je označení pro zahraniční aktivity regionů, krajů, měst a obcí s cílem vzájemné spolupráce (např. příhraniční) či ekonomického rozvoje a komunikace. Dnes má tato forma české diplomacie největší uplatnění zejména na půdě Evropské unie (Gullová, 2013).

Hlavním prvkem dnešní Evropské unie je rozmanitost. V současné době zde žije skoro půl miliardy lidí, což je více než obyvatel Spojených států. Tito lidé pocházejí z 27 států a mluví 23 jazyky. Ale to není vše. Pouze národní úrovni tato rozmanitost nekončí, i když by se jednalo o značné zjednodušení celého problému. Každá členská země se dále dělí na jednotlivé regiony, které mají různé názvy a jsou vytvořeny a zasazeny povětšinou do svých historických hranic (Schendelen, 2004).

Tato rozmanitost je navíc ještě rozmanitá různými způsoby. Vedle sociální nerovnosti, kterou lze velmi zobecnit na bohatý Sever a chudý Jih, zde existuje ještě kulturní rozmanitost, např. rozdíl mezi Pařížany a obyvateli Provence. Tato rozmanitost není neobvyklá u velkých celků, s obdobnými problémy se potýkají Spojené státy, Čína i Rusko, každý svým vlastním způsobem. Unie podporuje rozmanitost podporou regionů

z Bruselu. V centralizaci činností do “mocenského centra unie” je schován regionalismus. Jednotlivé regiony tak mají své zastoupení ve Výboru regionů (Schendelen, 2004).

3.1 Historické aspekty vzniku jednotné Evropy

Současný systém evropských mezinárodních vztahů je výslednicí vývoje, který probíhal na evropské půdě po dobu několika staletí. Do sedmnáctého století Evropu ovládala touha po univerzalitě, kterou měla plně pod kontrolou římskokatolická církev. Poté následovalo období budování čistě národních zájmů a snaha o zisk dominantního postavení v Evropě. Tyto snahy jsou přičítány zejména Francii v rukou kardinála Richelieua, který využíval neshod evropských sousedů ve francouzský prospěch. Jiný postoj tradičně zastávala Anglie. Vzhledem ke svým rozsáhlým oblastem v Asii, Austrálii i Americe si osvojovala úlohu vyrovnavatele konfliktů. Diplomatická strategie se tedy řídila prostým klíčem – Spojené království se povětšinou stavělo na stranu slabšího soupeře v evropských kontinentálních záležitostech (Kissinger, 1994).

Mocenská rovnováha, která vznikla Vestfálským mírem z roku 1648, čelila řadě pokusů o její vyvrácení v průběhu staletí, její princip však zůstal zachován. Tento princip byl narušen první světovou válkou a voláním malých států, uvězněných v kolosech monarchie, po svobodě. První světová válka byla ukončena Versaillským mírem, který ale nesplnil svá diplomatická očekávání. Dá se usuzovat, že přímým následkem dohody z Versailles byl vzrůst fašistických a nacistických nálad v Evropě. Druhá světová válka pak dokonala první půlstoletí nepokojů na starém kontinentě (Kissinger, 1994).

Do obou konfliktů se později zapojily Spojené státy americké, jejichž diplomacie stála a dodnes stojí na odlišných základech než ta evropská. Amerika vyrostla v přesvědčení, že její životní prostor je jí dán a nemusí tedy o něj bojovat. Z geopolitického hlediska v tom po staletí měla pravdu. Až světové války donutily Spojené státy odvrátit se od tradiční politiky neúčasti (Kissinger, 1994).

Evropa ztratila důležitou a po dlouhá léta jedinečnou dominanci ve světě. V její západní části se tak zrodila pramatka dnešní Evropské unie. Po pádu železné opony začaly i tehdejší sovětské satelity usilovat o přístup a dnes je již Evropa prakticky sjednocená (Kissinger, 1994).

Nicméně Evropa není a nikdy nebyla pouze sítí propojených národních států. Členské země jsou dále děleny na regiony, které mají různou úroveň samostatnosti (Schendelen, 2004).

V sedmnáctém století byl snahou každého evropského státu územní zisk. Občané, kteří žili v nově formovaných státech, byli hrdí na nově vzniknuvší národní identitu, stejně tak cítili potřebu patřit ke skupině se stejným jazykem i kulturou. Nicméně sjednocení Německa a Itálie poukazuje na jinou tendenci, rozdílnosti mezi jednotlivými regiony v těchto zemích byli a jsou ohromné. A tak dnes, vedle politického míru a ekonomické konkurenceschopnosti vyvstává pro sjednocenou Evropu další úkol – uvědomit si rozdílnost jednotlivých regionů evropy a začlenit jejich zájmy do rozhodovacího procesu Evropské unie. Právě k tomu slouží Výbor regionů EU (Kissinger, 1994).

Myšlenky na sjednocení Evropy nevznikaly až ve dvacátém století, jejich původ je možné nálezt v některých názorech významných filosofů a politiků již od středověku. Přes pohnutky Jiřího z Poděbrad, Errasma Rotterdamského, Giuseppe Mazziniho a mnohých dalších se však Evropu podařilo sjednotit až v důsledku ekonomické a politické krize, která ji zastihla po dvou světových válkách. Evropská unie je vrcholným projektem většiny zemí Evropy, ve kterém žije téměř půl miliardy lidí pocházejících z různých regionů a ovlivněných rozmanitou kulturou, tradicí a historií. Právě sladění zájmů všech svých občanů je hlavním úkolem pro tuto instituci.

3.2 Zájmy a jejich prosazování

Prosazování zájmů, ať už národních, regionálních či politických, je jedním ze základních principů evropského integračního uskupení. Role regionů v evropské politické sféře byla určena Jednotným evropským aktem z roku 1987, kdy zařazení regionální politiky do společných pravomocí a zároveň vyvázání států jako jediných akterů prosazování zájmů zapříčinilo posun lobby různého charakteru blíže k Bruselu (Dančák, Hloušek, 2007).

Prosazování zájmů akterů je podstatné z hlediska zisku potřebných informací. I přes mediální snahy otevřenosti existují v evropských strukturách hluchá místa. Samozřejmě tento vztah je obousměrný – Evropská unie poskytuje informace pro aktéry, kteří jsou tak pro Unii v podstatě levnou pracovní silou, díky svým zájmům fungují lépe a přirozeněji než drahá skupina úředníků. Tento způsob využití zájmů je třeba zdůraznit

zejména v souladu s nařčením Evropské Unie z přílišné byrokracie. Střet zájmů politických, regionálních a národních tak funguje v koexistenci a vytváří půdu pro budování eurounijní politiky (Dančák, Hloušek, 2007).

Národní, regionální a politické zájmy se střetávají v každém jedinci, protože je zároveň členem národa, regionu a má určité politické vyhranění. Tento prvek je dán fungováním sociálních statusů, kterými je určeno, který ze zájmů v jedinci převáží. Kromě převahy jednoho zájmu bude vždy ale jedinec typický svou konkrétní a unikátní sadou prosazovaných zájmů v národní, regionální a politické perspektivě (Fiala, Strmiska, 2005).

3.2.1 Národní zájmy

Jak zmiňuje Fiala, národní zájem prochází historickým vývojem ve vztahu k národním státům, se kterými úzce souvisí. Jedná se o soustavu národních hodnot, které by měly být dlouhodobě prosazovány směrem k utváření zahraniční politiky a na kterých se shoduje současná politická reprezentace státu i většina občanů, jejichž zájmy tato reprezentace hájí (Fiala a kol., 2007).

Národní zájem je středem mezi regionálními a politickými zájmy, které se v národním zájmu prolínají ve společném kosenzu, z toho důvodu je také národní zájem po delší dobu neměnný. Jeho neměnnost spočívá v sadě determinantů, např. geografické poloze, ekonomickém a demokratickém vývoji a ve vyhraněnosti v rámci mezinárodních vztahů. Například z charakteristiky malé středoevropské země s tržně orientovanou ekonomikou a poměrně krátkým demokratickým vývojem vyplývá, že dlouhodobým národním zájmem České republiky je členství v Evropské unii a také v Severoatlantické alianci (Fiala, Strmiska, 2005).

Nicméně dlouhodobost prosazování stejného národního zájmu má i svá úskalí. Tento národní zájem může být pak od země vyžadován s určitou mírou samozřejmosti, navíc omezuje aktéry činné v mezinárodní politice. Tato předvídatelnost je sice kladně hodnocena ze strany ostatních zemí, v případě její změny je pak nicméně na stát nahlíženo s despektem (Fiala, Strmiska, 2005).

Prvním, kdo se věnoval tzv. společně sdílenému zájmu, byl Jean-Jacques Rousseau, který pokládal tento zájem za základní pilíř státu reprezentujícího vůli všech svých občanů, kteří se této obecné vůli musí podřídít pro blaho státu jako celku. Sám však

pochyboval, zda něco takového jako obecný konsenzus na základě vůle lidí existuje nebo zda jde pouze o jeho vlastní myšlenkovou konstrukci. Předchůdcem v tomto bádání je možné označit Niccoló Machiavelliho a jeho *raison d'état*, zájem státu, který stojí vždy na prvním místě před ostatními zájmy z důvodu přežití státu a panovník může využít na prosazování tohoto zájmu i hrubých prostředků (Fiala a kol., 2007, s. 217-219).

Jednotlivé teorie mezinárodních vztahů se vůči národnímu zájmu vymezují odlišným způsobem. Realismus považuje za hlavní motiv veřejného zájmu bezpečnost státu vydobytou zejména vojenskou mocí. Občané podle realistů na tomto zájmu spolupracují, poněvadž si uvědomují jeho významnost a zároveň tak jsou nuceni přehlížet role jednotlivých sociálních skupin. Kritici realismu vytýkají, že nebere ohled na působení jiných aktérů než státu. Liberalismus se vyznačuje mizíci hranicemi mezi vnitrostátní a mezinárodní sférou s akcentem na spolupráci mezi státy a nestátními aktéry. Národní zájmy tak mají být podřízeny globální perspektivě. Konstruktivisté pak nahlíží na mezinárodní systém jako na konstrukt člověka a jeho vůle. Jak uvádí Fiala, současná typologie národního zájmu vyděluje šest základních druhů:

- primární (základní existenční zájmy – přežití státu),
- druhotné (např. ochrana občanů v zahraničí),
- permanentní (dlouhodobé zájmy, které se v průběhu času zásadně nemění),
- variabilní (krátkodobé zájmy, které jsou výsledkem vyjednávání současné politické reprezentace státu a aktuálního veřejného mínění ve státě),
- globální (uplatňovány vůči velkým geografickým celkům) a
- specifické zájmy (Fiala a kol., 2007, s. 229).

Národní zájem je také možné chápat jako zájem veřejný, který spočívá v prosazování společného konsenzu, na kterém se jednotlivci ve státě dohodnou. Jedná se tedy o určitou redukci všech základních zájmů jednotlivců až do té míry, dokud je zájem více méně jednotný pro všechny členy společenství. Na druhou stranu ale tento zájem může trpět jistou citelnou mírou obecnosti, která pak odrazuje aktéry v jeho konkrétním plnění (Fiala, Strmiska, 2005).

Národní zájmy jsou v Evropské unii prosazovány zejména v Radě Evropské unie, kde se setkávají ministři všech členských zemí.

Podle Fialy jsou národní zájmy v globalizovaném světě obtížněji obhajitelné, stejně suverénně zde vystupují i další aktéři než jen národní státy, např. regiony, vzniká tak regionální zájem (Fiala a kol., 2007).

3.2.2 Regionální zájmy

Regionální zájmy jsou zájmy jednotlivých regionů, které jsou prosazovány ve vyšších národních a nadnárodních celcích. Obecně existují dvě cesty prosazování těchto zájmů, formální zosobněné v aktivitách Výboru regionů na půdě Evropské unie a neformální, které zahrnují ostatní aktivity typické pro region – propagace, usídlení v Bruselu z důvodu neformálního lobby apod. (European union, 2013b).

Regionální zájmy jsou běžně produkované politickou reprezentací v obcích a regionech, v českém případě je politická reprezentace na těchto úrovních velmi specifická, i když jsou zde patrné snahy o přenášení centralistického přístupu k politice na nižší úrovně. Tato politika je vyjímečná právě svou vazbou na lokální či regionální prostor, v němž existuje řada intenzivních vazeb mezi občany a jejich politickou reprezentací (Čmejrek, 2008).

Politický prostor má řadu podstatných atributů, které jej vytváří. Předně je svázán s teritoriem a právem, kde politika působí. Historicky se uplatňoval zejména princip personality, který byl dán dodržováním pravidel spjatých s určitým rodem nebo kmenem, oprostěn tak od teritoria. Z důvodu vzniku státu se začal uplatňovat nový princip, princip teritoriality, tzn. princip pravidel určených územím, nikoliv sounáležitostí s určitým kmenem či rodem (Čmejrek, 2008).

A. Giddens vymezuje dva typy území dle mocenského vlivu na odlehlé příhraniční regiony – státu ohraničeného frontiers, což jsou hranice spíše neurčitého charakteru, kde vliv mocenského centra je velmi nerovnoměrný a obecně vzato se směrem k hranicím snižuje, a národní státy se svými borders, neprostupnými hranicemi, kde je patrný silný vliv mocenského centra (Čmejrek, 2008).

Prosazování regionu a regionálních zájmů je v Evropě patrné již od 70. let 20. století v důsledku přeorientování evropské politiky z centralizace na decentralizaci. Zatímco centralizace znamenala značné oslabení regionů, opačný proces – decentralizace působí na rozvoj obcí a regionů, kterým globalizace přináší nové příležitosti, nemyslitelné pro jejich původní funkci v tradičních národních státech. Tato snaha vede k zajištění místní

konkurenceschopnosti, společenské anticipace a zprostředkování regionálních zájmů do politických na nejvyšších úrovních rozhodování (Čmejrek, 2008).

Z předchozího textu je zřejmé, že prosazování regionálních zájmů nabývá v Evropské unii na významu. I když jsou národní zájmy stále ústředním tématem mezinárodní politiky, regionální zájmy stojí samostatně a nezávisle vedle národního zájmu a přinejmenším v největším evropském nadnárodním uskupení, Evropské unii, mají své stálé místo. Prosazovány jsou zejména ve Výboru regionů.

3.2.3 Politické zájmy

Politické zájmy jsou zájmy politické reprezentace daného státu, regionu, nadnárodního celku. Jsou odvozeny od národních zájmů země, mají však konkrétnější vymezení s ohledem na stranickou příslušnost. Politická reprezentace nejprve eviduje požadavky a zájmy jednotlivých aktérů nižších celků a jedinců, kterým se dle příklonu k jedné straně politického spektra snaží vyhovět. Národní a regionální zájmy se v určitém bodě střetávají s politickým zájmem a ten je posléze prezentován na evropské či jiné úrovni. Na rozdíl od zájmů regionálních a zejména pak národních, politický zájem je značně proměnlivý v důsledku změny politické reprezentace po následných volbách (Fiala, Strmiska, 2005).

Politický zájem je diferencovaný a volič se k němu vyjadřuje pouze zjednodušeným systémem v rámci voleb - ano a ne, vyjadřuje tedy prostý souhlas či nesouhlas s daným politickým programem. Navíc, míra prosazování těchto zájmů již plně závisí na politické reprezentaci a voličstvo ji za tento výkon skládá účty až v rámci dalších voleb. Jedinou funkční zpětnou vazbou, která udává, do jaké míry jsou občané spokojeni s prosazováním politických zájmů, je průzkum veřejného mínění. Ten ale může být značně subjektivizován. Politický zájem je navíc prosazován dravěji, než je tomu v případě regionálních a národních zájmů. Protože zde neexistuje obecný konsensus ohledně politického zájmu a volby na parlamentní úrovni vykazují střídavou tendenci v preferencích voličstva, politický zájem je prosazován rychleji a mnohdy spíše než měkkými, tvrdými prostředky (Fiala, Strmiska, 2005).

S politickými zájmy úzce souvisí znalost občanů o fungování národní a evropské politiky. Výzkumy zde prokazují učivý paradox – v členských zemích s nejnižší znalostí evropské politiky je pozitivní přístup k samotné evropské integraci, zatímco v zemích,

jejichž členové jsou dobře informováni o fungování evropské politiky, je patrný spíše skepticizmus vůči jednotné Evropě. Konkrétním příkladem tohoto jevu je odmítnutí Evropské Ústavy Francií a Nizozemskem. Obecně přijímaná premisa ovšem pracuje s konverzním tvrzením. Pokud by byla většina občanů Unie adekvátně informována o jejím fungování (adekvátně vůči svým požadavkům na ní, případně alespoň do té míry, jak je informována o situaci na národní úrovni), přiklonila by se spíše k eurooptimismu. Z průzkumu v České republice je zřejmé, že občané mají největší přehled v parlamentní politice a následně pak v politice lokální, zatímco znalosti evropské a hlavně ostatní mezinárodní politiky jsou u Čechů mizivé. Ve srovnání se znalostmi o Evropské unii ostatních členů Unie vychází najevo, že se Česká republika vyskytuje v dolní polovině žebříčku, kterému vévodí Kypr a Lucembursko (Mansfeldová, Kroupa, 2008).

Politický zájem tak stojí na poněkud odlišných pilířích, než je tomu u zájmů regionálních a národních. Liší se časem i způsobem svého prosazování, dlouhodobostí, respektive krátkodobostí své účinnosti. V Evropské unii je prosazovatelem politických zájmů Evropský parlament, ve kterém zasedá 766 europoslanců z různých politických frakcí napříč celým evropským politickým spektrem.

3.2.4 Prosazování zájmů v rámci Evropského společenství

Jednotlivé členské země Evropské unie prosazují své zájmy protřednictvím lobbistických, nebo také nátlakových skupin. Nehledě na pejorativní význam tohoto slova se jedná o legální a ustálené praktiky na půdě Unie. Tyto zájmové skupiny fungují v Bruselu od začátku Evropského společenství, nicméně s přístupem nových členských států v posledních letech se jejich množství významně rozrůstá. Skupiny mohou být jak veřejného, tak soukromého nebo smíšeného charakteru. Podle Schendelena se v rámci lobbyingu v Unii projevuje jednotlivá autonomie regionů v Evropě proti celonárodnímu zájmu jiných států. Tento rozdíl je patrný například ve srovnání dvou lídrů Evropy, Francie a Německa. Zatímco francouzské zájmové skupiny zastupují téměř výhradně národní zájmy, u Německa je patrný jeho federalismus, jednotlivé spolkové republiky jednají odděleně s plnou podporou regionálních vlád. Stejným příkladem v rámci velkých evropských zemí je i Itálie, jejíž regionální vlády mají povětšinou své stálé zastoupení v Bruselu. Tento regionální souboj je patrný zejména v prosazování vlastních zájmů regionů severní Itálie bez jakéhokoliv vlivu zbytku země. Tyto regiony

také úzce spolupracují se svými příhraničními protějšky ve Francii a Slovinsku (Schendelen, 2004).

Schendelen poukazuje na případ Španělska, jehož 17 autonomních regionů má své zastoupení na půdě Evropské unie, Junta de Catalunya byla dokonce prvním regionem se svým vlastním zastoupením v Bruselu. To odpovídá situaci v samotném španělském království, kde se Katalánsko i Baskicko těší téměř absolutní nezávislosti. Podobnou dichotomii je možné nálezt také mezi malými zeměmi Společenství. Zatímco severské země se vyznačují silným národním cítěním, Belgie má své zájmové skupiny umístěny téměř výhradně na regionální úrovni, o čemž svědčí fakt, že belgické regionální vlády mají své členy uvnitř Úřadu Stálého zástupce (Schendelen, 2004). Vlámsko, Valonsko a Brusel tak mají rovnoměrné postavení, které není řízeno národní úrovní. Problematikou různých přístupů členských zemí Evropské unie k reprezentaci regionálních zájmů se zabývá Pitrová (Kaniok, 2003).

Unijní aréna, ve které probíhá prosazování zájmů jednotlivých aktérů, je neohraničená. Neexistují v ní žádné státní hranice, které by omezovaly prosazování všech typů zájmů. V tom je také jedinečná. I když se aktéři zpravidla opírají o státní lobby, existuje řada dalších cest, např. přes diplomatické struktury či mezinárodní organizace. Nicméně, aktér nemusí být v unijní aréně vždy ve výhodě. Protože je složitě strukturovaná a víceúrovňová, hrozí, že se v ní ztratí (Dančák, Hloušek, 2007).

Prosazování zájmů na půdě Evropské unie je ovlivněno ještě jednou konkrétní okolností. Poněvadž je unijní politika orientovaná na tvorbu smluv, které mají nadřazené působení nad ostatními (národními) smlouvami, aktérům, kteří prosazují své zájmy, se jednoduše nevyplatí lobbovat v domácí národní aréně, protože i když jsou v tomto lobby úspěšní, zákony se posléze řídí unijním zněním (samozřejmě s vlivem některých vynucených výjimek členských států). Proto, i když je nákladnější prosazovat své zájmy v Bruselu, stejně jako rizikovější než hájit zájmy na domácí půdě, v Unii je prosazování zájmů v současné době účelnější (Dančák, Hloušek, 2007).

3.2.5 Víceúrovňové vládnutí

Víceúrovňové vládnutí (tzv. multilevel governance) je jedním z ústředních témat politiky 21. století. V jednoduchém pojetí se jedná o doplnění centrického vládnutí o další úrovně uvnitř státu, vzniká tak více vzájemně propojených úrovní vládnutí.

Předpokladem pro vznik víceúrovňového vládnutí je globalizace a její přímé dopady jako např. prostupnost hranic. Z těchto příčin se jeví jako efektivnější varianta správa území menšími útvary. Kromě globalizace je také přímým vlivem na multilevel governance předurčena Evropská unie. Tento způsob vládnutí se vymezuje proti klasickému pojetí národního státu, typického v povestfálském období a zejména pak v 19. století pod tlakem národotvorných revolucí, kde je možné spatřit velký vliv řady typických národotvorných faktorů – nejspíše nejvlivnějším bylo zavádění jednotného jazyka a snaha o potlačování regionálních dialektů či samotných regionálních jazyků z důvodu snahy o očištění jazyka. Možnost rozvoje víceúrovňového vládnutí přímo souvisí s úpadkem základních funkcí tradičního národního státu – funkci obrannou zajišťují nadnárodní uskupení a stejně tak v oblasti mezinárodních vztahů, migrační politiky apod. se státy uskupují do větších nadnárodních celků, které umožňují efektivnější dosahování vytyčených cílů. Národní státy existují nadále jako kotva pro své občany. Koncept víceúrovňového vládnutí příčinně souvisí s regionalizací, poněvadž pro regionalizaci typickou v Evropě 70. a 80. let 20. století je základním demokratickým prvkem. Decentralizace je patrná ve většině zemí tehdejší Evropy, od Španělska po Belgie, nicméně proces jejího naplnění zůstává rozrůzněný (od administrativního řešení po samotný politický rozkol). Decentralizace je příznačná pro administrativní řešení, politické rozdělení je určeno pojmem federalizace, kdy se stát rozpadne na jednotky, které již nejsou v podřízeném postavení vůči federálnímu celku. Tento princip je uplatněn v Belgii, kde byla země federalizována v roce 1993. Stát může být ale také pouze částečně (asymetricky) federalizován, to je patrné zejména v případě Španělska (Dančák, Hloušek, 2007).

Jedním z nejvýznamějších projevů multilevel governance je dnes právě Evropská unie. Teprve ve strukturách Evropské unie národní vláda ztrácí své exkluzivní postavení na úkor nadnárodních institucí a regionálních útvarů. Do modelu jsou tak přidány subnárodní a nadnárodní úrovně vlády. Národní vláda tak ztrácí svůj absolutní dohled nad politickým procesem a jednotliví aktéři nejsou v hierarchickém uspořádání, ale v nezávislém propojení na základě spolupráce, domácí a zahraniční politika tak již není striktně oddělena (Fiala, Strmiska, 2005).

3.2.6 Subsidiarita

Zásada subsidiarity je zakotvena ve Smlouvě o založení Evropského společenství a je definována jako zásada rozhodování o veřejných záležitostech nejblíže občanům, tedy na nejnižších úrovních veřejné správy, které občanům také více rozumí a mají s nimi přímý kontakt na rozdíl od mocenského centra (European union, 2013b).

Klíčovým problémem oblasti prosazování zájmů v kontextu subsidiarity je politická participace občanů. Politická participace spočívá v aktivní i pasivní účasti občanů na vládnutí, buď prostřednictvím přímé, nebo zastupitelské demokracie. Jejím hlavním cílem je překlenout propast, která vzniká mezi národní, regionální, evropskou a lokální úrovní. Politická participace zajišťuje podporu občanů při dosahování zájmů. Tato participace je v první řadě dána účastí občanů ve volbách, zejména pak v kontrastu účasti občanů na volbách obecních a krajských v porovnání s parlamentními volbami a volbami do Evropského parlamentu. Právě této poslední jmenované volbě čeští voliči přisuzují zdaleka nejmenší význam, stejně tak volby do zastupitelstev krajů vykazují poměrně malou účast. Na opačném konci spektra jsou parlamentní a obecní volby. Zde je zřejmá identifikace občanů se státem a potažmo národní identitou a na druhou stranu si voliči také intenzivně uvědomují osobní vazby vznikající na obecní úrovni a příslušnost k obci či městu, ve kterém žijí. V tomto ohledu je zajímavé srovnání voličů z městských a neměstských obcí, kdy venkovští voliči mají výrazně větší volební účast než voliči městští. To potvrzuje dlouhodobý trend přílnavosti k lokální identitě zejména na venkově. S těmito trendy úzce souvisí také volební chování občanů České republiky, které se vyznačuje rozdílnými stranickými preferencemi, neboli politickými zájmy od nejvyšších národních struktur až po komunální volby. Například u nejmenších obcí se na kandidátkách velké parlamentní strany vyskytují pouze zřídka na úkor místních komunálních stran (Čmejrek, 2008).

Subsidiarita směřuje k řadě výhod pro obě strany problému. Jednak je velmi obtížné pro centrální vládu plnění některých konkrétních úkolů, které mají svůj původ v lokálních problémech. Když už nejsou tyto problémy nesplnitelné, obvykle je alespoň velmi neefektivní, aby se jimi právě centrální vláda zabývala. Pokud jsou přeneseny některé pravomoci na lokální vlády, centrálním vládám se tak citelně odlehčí a celkově to strukturu politické spolupráce zpružní. Navíc pak lokální a regionální úroveň působí

jako určitá protiváha centrální moci, je tedy obrazem její vlastní činnosti a tato reflexe vede na obou stranách k větší snaze po zefektivnění. Princip subsidiarity je zakotven v zásadách Evropské charty místní samosprávy a následně také v Evropské chartě regionální samosprávy (Čmejrek, 2008).

V České republice jsou principy subsidiarity a decentralizace uplatňovány již od 90. let 20. století v důsledku přerodu společnosti v demokratické zřízení. V roce 1990 bylo v Čechách obnoveno obecní zřízení a následně byly uskutečněny volby do obecních zastupitelstev. Obecní zřízení pak získalo nový legislativní rámec v roce 2000 – zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích. V roce 1997 bylo rozhodnuto o vytvoření samosprávných krajů v ČR, jejichž legislativa se opírá o zákon č. 129/2000 Sb., o krajích. Právě české kraje hrají důležitou roli v rozvoji principu subsidiarity a decentralizace v České republice (Čmejrek, 2008).

3.3 Rozlišení identit a evropská veřejná sféra

Ústředním znakem evropské veřejné sféry jsou podle Fialy média, které již s větším či menším úspěchem vytvářejí evropský veřejný prostor. Je zde patrná jednoduchá dimenze dvou extrémů – první hovoří o absolutní neexistenci evropské veřejné sféry z důvodu praktické neexistence evropské identity a také kvůli neexistenci jednotného evropského jazyka, kterému by všichni občané EU rozuměli. Druzí pak akcentují evropskou veřejnou sféru jako vzájemnou komunikaci, která přesahuje hranice jednotlivých států. V prvním případě musí média splňovat základní kritéria – musí věnovat evropským tématům stejnou míru pozornosti jako tématům mezinárodním a národním, zároveň pak také musí chápat Evropu jakožto společnou záležitost. V současné době tato kritéria nejsou naplněna. Vývoj veřejné evropské sféry je tak v současnosti patrný zejména v evropeizaci národních veřejných sfér (Fiala a kol., 2007).

3.3.1 Regionální identita

Jak poukazuje Schendelen, národní identita je obecně na ústupu a uplatňuje se zde tedy koncept regionální identity, jehož význam v celé Evropě stále roste. Regionální skupiny tak více participují na evropských záležitostech a více vstupují do rozhodovacích mechanismů v Evropské unii. Paradoxem sjednocení Evropy je tudíž vyšší míra regionalismu, který je dán místními faktory jako například jazykem nebo náboženstvím.

Tyto hodnoty mohou mít pozitivní dopad v rozmanitosti a obohacování jednotlivých kultur, ale také negativní dopad v důsledku společenských konfliktů a kulturního nedorozumění (Schendelen, 2004).

3.3.2 Evropská a národní identita

Evropská identita se od národní i regionální identity v zásadě liší. Je možné ji chápat jako speciální typ kolektivní sociální identity vymezené řadou proměnných. Kromě tohoto pohledu je evropská identita vymezena také ve vztahu k identitě národní jako její nadřazený soubor sestávající z řady jednotlivých národních identit (italské, řecké, německé apod.). Evropská identita je také považována za základní podmínku rozvoje evropského veřejného prostoru, který je prozatím pozadu za očekáváním evropské politické scény. Tato myšlenka není v Evropské unii nová, již v roce 1973 byla na Kodaňském summitu podepsána Deklarace o evropské identitě v přímé návaznosti na vstup třech nových členů do Evropského společenství (Velké Británie, Irsko a Dánsko). Existují dva extrémní pohledy na evropskou identitu – pohled kritiků a pohled podporovatelů. Kritici argumentují samotnou neexistencí evropské identity, protože Evropa (potažmo Evropská unie) postrádá potřebnou homogenitu k naplnění identity. Pohled podporovatelů staví na myšlenkové koncepci, která se neorientuje na etnickou homogenitu, ale navrhuje občanské evropanství, založené na participaci občanů na vládnutí v Unii (Fiala a kol., 2007, s. 242-244).

Evropská identita stejně jako většina národních identit vychází ze společné víry, historie a humanistické tradice. Také je evropská identita typická prováděním základních institucionálních rituálů, jako např. přímých voleb do Evropského parlamentu (Fiala, Strmiska, 2005).

Paul Gillespie a Brigid Laffan rozeznávají dva základní přístupy k otázce evropské identity. Tím prvním je tzv. top-down, neboli aktivní role Evropské unie v procesu tvorby evropské identity. Druhým přístupem je pak tzv. bottom-up, což je příznačné vzájemnou interakcí všech identit ve vztahu k integraci v Evropské unii. Typickým příkladem top-down strategie je používání souboru symbolů (vlajky, hymny, označení na automobilech apod.). Tato symbolika hraje významnou roli v semknutí všech evropských národů a vytváří povědomí o jednotě Evropy vzhledem k okolnímu světu. Bottom-up jde jinou cestou. Zjišťuje, nakolik se jednotliví občané identifikují s Evropou

a v jakém kontrastu je tato identifikace s jejich národní, regionální či lokální identitou, případně v jaké závislosti jsou evropská a ostatní identity. K tomuto účelu slouží řada modelů. Prvním je tzv. zero-sum model, který předpokládá nepřímou úměru mezi jednotlivými identitami, tedy že zvyšující se příslušnost k evropské identitě předpokládá snižující inklinování k národní či jiné identitě občana. Další model je nazýván modelem vložených identit, nebo také modelem matřošky, který určuje identity jako do sebe vložené části, evropská identita tak zaujímá celkovou identitu, jejíž částí je identita národní, té pak regionální atd. Model cross – cutting uvažuje o možnosti vzájemného překrývání jednotlivých identit mezi sebou, své opodstatnění vyvozuje z příkladů určených praxí, například na půdě Evropského parlamentu, kde je patrné sdílení národní identity a politické příslušnosti. Model mramorového koláče kontruje předchozím teoriím tvrzením, že neexistují jednotlivé přísně vymezené hranice mezi identitami a ty tak vzájemně splývají. Příklad si bere z historie – provázanost historie některých evropských národů a Evropy a některých významných evropských regionů a Evropy je natolik silná, že je prakticky nemožné v myslích občanů těchto oblastí vymezit zásadní evropsko – národní a evropsko – regionální rozdíl. Historie národů Evropy a regionů Evropy a Evropy samotné je spjatá intenzivními vazbami. Navíc, evropská identita není jednotná. Někteří autoři usuzují na rozdělení této identity na dvě hlavní proměnné – na občanskou a kulturní identitu, které se liší – občanská evropská identita představuje identifikaci s evropskými institucemi, právem a demokracií. Kulturní je pak orientována na společné symboly, podobnosti a etnicitu. V určitých bodech se obě identity prolínají, nicméně pro občana Evropské unie představují povětšinou dva odlišné soubory a samotný občan Unie pak k nim zastává většinou odlišný, specifický názor. Nicméně, kritika evropské identity nezůstává pozadu. Z hlavních kritických hlasů je možné jmenovat např. názor, že Unie postrádá soubor vlastních specifických charakteristik, zejména omezenou a utilitární symboliku a krátkou a chladnou racionální historii (Fiala a kol., 2007, s. 246-251).

3.3.3 Evropská veřejná sféra

Evropská veřejná sféra staví na základě propojení jednotlivých národních celků do společného prostoru, ve kterém působí média zabývající se společnými evropskými otázkami a předávající tuto informaci všem jedincům žijícím na tomto prostoru.

Evropská veřejná sféra je také typická prosazováním veřejného zájmu, jak již bylo zmíněno výše. Základní charakteristikou jedince v evropské veřejné sféře je jeho příslušnost k národní či etnické entitě – která je v souladu s představou evropanství. Dalším podstatným prvkem v utváření evropské veřejné sféry je jazyk, který by měl být jednotný a osvojitelný všemi evropany. Tento prvek zatím není naplněn. Oficiálních jazyků Evropské unie je 23, řadí se mezi ně všechny oficiální jazyky členských zemí. Přesto se nad nimi vyvyšuje angličtina a francouzština, které z historického hlediska dominují. Nicméně, ani tyto dva jazyky prozatím nemají ambice vytlačit ostatní jazyky z evropské veřejné sféry (Fiala, Strmiska, 2005).

Evropská veřejná sféra je tvořena občany členských států EU, veřejné mínění ale dokládá, že Evropané se pouze v malé míře cítí Evropany – pouze 3 % občanů Evropské unie uvádí, že se cítí být přednostně Evropany bez potřeby poukazovat na svou národní identitu, 51 % jejich evropských spoluobčanů se sice za Evropany považuje, nicméně kladou důraz také na svoji národnost a 46 % evropských občanů se neidentifikuje s evropskou identitou a primární je po ně zejména identita národní, případně regionální. V evropském veřejném prostoru tak vzniká tzv. dvojí evropská identita. Ta první je vázána k příslušnosti k některému z evropských národů či regionů, případně etnik, ta druhá pak souvisí s příslušností k institucím Evropské unie, jedná se tedy o občanskou evropskou příslušnost (Fiala, Strmiska, 2005).

Podle Mansfeldové s identitou přímo souvisí pojetí občanství. Zatímco státní občanství je vymezeno zákonem, a je tedy zřejmé, kdo je občanem České republiky, vymezení evropského občanství naráží na kritiku, která může být přímým východiskem uvažování občanů o evropanství. Evropská ústava, jejíž text nebyl schválen, definuje občana Evropské unie jakžto občana příslušícího k občanství členského státu některé ze zemí Evropské unie, jedná se tak o vymezení nepřímé. Navíc, každá členská země definuje svého občana různým způsobem, z toho důvodu je výklad evropského občanství poněkud různorodý (Mansfeldová, Kroupa, 2008).

3.4 Evropeizace regionů

Evropeizace je pojem, který vystihuje procesy v Evropě od poslední dekády minulého století až do současnosti. K nárůstu užívání tohoto pojmu dochází zejména od roku 1999. Jeho vymezení ale není přesné, liší se dle oblastí využití a vzniká tak pojmový

zmatek. Obecně lze vymezit evropeizaci jako přeměnu konkrétní politiky a institucí s ní spjatých v důsledku procesu evropské integrace, nemusí jít nutně pouze o integraci v Evropské unii, ale i jakoukoliv jinou. Unijní evropeizace je pak nazývána Evropeizací směrem dovnitř. Navíc ovlivnění evropeizací může být paradoxně vyšší u nečlenských států jako například Norska v porovnání s členy, kteří si stále zachovávají svůj antagonismus k Evropské unii (například Velká Británie). Pojem evropeizace tak v sobě skrývá řadu různých procesů, metod a postupů (Dančák a kol., 2005). Evropeizace není jednosměrná, jedná se spíše o dvousměrný systém vzájemného ovlivňování, zřetel je ale brán zejména na adaptaci státní politiky na zahraniční podněty (Mansfeldová, Kroupa, 2008). Evropeizace, i když je v dnešním světě chápána jako integrace národních akterů (tedy jako evropeizace shora), mnohé sociologické výzkumy naznačují také opačný trend evropeizace – zdola, tedy od regionů např. v podobě příhraniční spolupráce (Čmejrek, 2008).

Jedním ze základních prvků evropeizace je subsidiarita, neboli přesun pravomocí na nejnižší samosprávné celky, kde mohou být tyto pravomoci efektivněji vykonávány, tudíž na regionální a komunální úrovni. Česká republika se od svých evropských protějšků na poli komunálním a regionálním značně liší. Existuje zde tzv. specifické komunální myšlení, zcela odlišné od parlamentního. Toto myšlení je typické téměř úplnou absencí ideologie na komunální úrovni a její nahrazení zdravým selským rozumem. Zatímco na národní a zčásti také krajské úrovni se uplatňují politické strany a uskupení, na komunální úrovni je politická příslušnost k určité straně spíše překážkou, nutným zlem. Občané volí dle osob nezřídka zcela bez ohledu na stranickou příslušnost, která zde funguje pouze jako vstupenka do zastupitelstev. Z toho vyplývá i větší jednota obecních zastupitelstev k vykonávání dílčích úkolů a rozhodnutí, které v důsledku své praktičnosti v podstatě neberou větší ohled na politické smýšlení. Proto také obecní zastupitelstva bývají přirovnávána k velké rodině, kde panuje schopnost vzájemné spolupráce (Dančák a kol., 2005).

Jak zmiňuje Dančák, vliv regionální politiky v jednotlivých zemích Unie je nejednoznačný. Tento vliv je dán řadou sledovaných faktorů, jako například velikostí země, tradiční formou vlády a územním uspořádáním. Zatímco v početně malých státech jakými jsou Irsko nebo Portugalsko regionální politika nemá větší vliv, ve větších státech jako je Itálie a Španělsko je zaznamenáván čím dál větší tlak na posílení

regionů a jejich autonomie. Česká republika se vyskytuje spíše v první skupině. Početně se řadí mezi malé země a je typická pro svou silnou tradici místní samosprávy, navíc je unitárním státem s pevně ukotvenou tradicí centralizované vlády. Také zde v podstatě neexistují velké etnické či regionální problémy. Výjimku z toho tvoří početná romská menšina a silné postavení regionu Praha oproti ostatním regionům (Dančák a kol., 2005).

3.4.1 Vymezení regionů

Pojem region pochází z latinského regio, které znamená spravovaný kraj, stejně tak se tento pojem užíval pro vyjádření hranic či světových stran. Tento pojem je dodnes poměrně vágní, zatímco česká legislativa přesně vymezuje obce a kraje, vymezení regionů chybí a je o nich mluveno pouze konkrétně v rámci regionů soudržnosti, tedy oblastí na úrovni NUTS II (viz níže). Proto je i definice regionů poněkud neurčitá, nejčastěji se autoři uchylují k definici regionu jakožto vymezeného ohraničeného území. Nejčastěji je dnes pojem užíván v souvislosti s regionální politikou Evropské unie, nicméně i zde naráží na určitá úskalí spojená s interpretací jednotlivých úrovní regionů a jejich politickým statutem, který se v Unii značně různí. Problém nastává již v samotném vytyčení velikosti regionu, zda se tedy jedná o jednotku menší či větší než stát nebo dokonce větší než soustava států. Region tak lze definovat pouze s ohledem na vědní obor, ve kterém se vyskytuje – od geografie přes demografii až po sociologické vědy (Čmejrek, 2008).

Regiony mají historicky geopolitický obsah. Vznikaly tak na základě utvářených hranic buď přírodního charakteru, například řekami nebo pohořími, případně jako válečná kořist nebo výsledek mírových smluv. Obecně vzato je možné rozdělit současné regiony na tři typy. Prvním typem jsou regiony nazývané jako makroregiony nebo také panregiony. Jedná se o největší regiony vymezené kontinentálním prostorem, na kterém žijí civilizace lidí. V současné době existuje 10 takovýchto panregionů, příkladem je Angloamerika nebo Evropa. Dalším typem jsou transnacionální regiony, které zahrnují vždy minimálně dvě země – příkladem je střední Evropa nebo Skandinávie. Posledním vymezeným typem jsou transhraniční regiony, které nemusí být velké, ale jejich poznávacím znamením je, že nerespektují hranice jednotlivých zemí a jsou vymezeny etnickými, náboženskými nebo jazykovými faktory. V Evropě je typickým příkladem

Baskicko na pomezí Francie a Španělska, Limbursko, které se nachází na hranicích Belgie a Nizozemí, nebo Tyrolsko nacházející se v Itálii a Rakousku. Nicméně je chybné myslet si, že region je možné vymezit pouze geopoliticky. Důležitý je také samotný obsah regionu, určený dvěma prvky: jakožto území menší než státní celek, kterého je tento region součástí a jakožto kulturní a politická jednotka, která je charakterizována řadou faktorů, například jazykovou či historickou odlišností obyvatelstva od zbytku země (Luhanová, 2008).

Evropská unie soustřeďuje svou pozornost na regiony uvnitř států. K tomu používá své vlastní členění, které vychází z administrativního pohledu. Jedná se o statistické vymezení NUTS (z francouzského Nomenclatures des Unités Territoriales Statistiques) a LAU (z anglického Local Administrative Unit). Dle tohoto členění je možné charakterizovat veškeré regiony Unie. NUTS I. představuje makroregiony s počtem obyvatel od 3 do 8 milionů a ve většině případů se jedná o první podcentrální celky. NUTS II. je vymezen počtem obyvatel od 800 000 do 3 milionů a odpovídá středním regionům. NUTS III. má 150 000 až 800 000 obyvatel a v Unii do něj spadají okresy a regiony. LAU I. je označení pro okresy a mikroregiony a LAU II. charakterizuje evropské obce. Toto vymezení je dáno historickými hranicemi. Regiony jsou tedy víceúrovňového charakteru, nicméně vždy platí, že jsou nadřazeny lokálním (neboli komunálním) institucím. Tento fakt vyplývá z administrativního členění regionů jako území pro potřeby výkonu státní správy a samosprávy. Taktéž není vhodné chápat regiony jako konkurenci centrální nebo nadnárodní úrovni, právě naopak – regiony vystupují jako partneři centra a jako jeho protiváha v konkrétních řešených problematikách. Z hlediska administrativního členění regionů Evropská unie využívá principu subsidiarity, neboli řeší problémy na nejnižší možné úrovni, tedy tam, kde vznikají, operativně a správně. Subsidiarita je tedy v rámci Evropských regionů dodržena, nicméně naráží na řadu úskalí – například z hlediska financování. Tyto aspekty jsou dány Evropskou chartou místní samosprávy (Luhanová, 2008).

Existují dva krajní názory na budoucí sblížení členských zemí Evropské unie – Evropa států, symbolizovaná federalismem v evropské podobě určeným zeměmi, které si ponechají rozhodovací pravomoc v některých otázkách, nebo Evropa regionů, představovaná hlubší integrací na úrovni zániku vlastních států a splynutí do jedné země charakterizované regiony. Nutno podotknout, že se jedná o opravdu krajní představy

budoucího vývoje Evropské unie a je vysoce pravděpodobné, že dojde spíše k nějakému kompromisu obou extrémních řešení a vznikne tak Unie jakožto nová politická forma a možný pokračovatel tradičních národních útvarů na bázi evropského občanství, které bude charakterizováno vzdáním se některých národních pravomocí na úkor společného sdílení hodnot, prostoru a kolektivního žití (Luhanová, 2008).

3.4.2 Regionální spolupráce v Evropě

Vymezení regionu v Evropě je komplikované, poněvadž z definice nevyplývá žádný obecný soud o velikosti takového útvaru. V tomto případě je možné použít vymezení regionu jakožto roviny mezi státní úrovní a úrovní komunální. Ke stanovení regionů slouží klasifikace Evropské unie podle NUTS, případně LAU, ale i ta je značně různorodá, poněvadž regiony Evropy se vyskytují na různých úrovních na této škále, což může sloužit jakožto určitá brzda vzájemné spolupráce. Spolupráce regionů v Evropě nabývá na významu v 60. letech 20. století a je spjata se snahou demokratizace a zefektivnění fungování států. V této době roste kulturní, sociální a ekonomická role regionů v západní Evropě a 70. léta jsou nazývána desetiletím regionů. V 80. letech pak nabývá toto myšlení ekonomického rozměru z popudu, že regionální rozvoj nemůže již být dlouhodobě řízen a usměrňován centrální vládou. V 90. letech v důsledku rozšiřování Evropské unie dochází k přeměně chování regionů v Evropě. Tento převrat se nazývá nový regionalismus a je veden snahou o angažování na evropské půdě (Dančák a kol., 2005).

Podle Dančáka je aktivita regionů určena řadou různých motivů, mnohdy si vzájemně kontrujících a vycházejících z ekonomických požadavků na vlastní samostatnost (Katalánsko), z obrany před modernitou státu, z populistických tendencí nesouhlasu s přerozdělováním prostředků pro chudší regiony (severní Itálie) a ze separatistických tendencí pro odtržení regionu a vzniku samostatného státu (Severní Irsko). K této extrémní variantě vede cesta od existence vlastního jazyka a regionální kultury tvořené vlastní identitou a jasně stanovenými hranicemi, přes politický nesouhlas s vedením celého státu až po vnější tlak mezinárodních organizací k ověření, že z ekonomického hlediska se stát o region dostatečně nestará (Dančák a kol., 2005).

3.4.3 Komunální spolupráce v Evropě

Kromě zásadního rozdílu v politickém vedení na komunální a regionální úrovni je citelný taktéž významný rozdíl mezi českými obcemi a městy, který je dán velikostí sídla neboli počtem obyvatel. České obce je podle tohoto kritéria možné dělit do tří kategorií – jedná se o krajské metropole, které mají 100 000 a více obyvatel a znatelnou finanční sílu, která prospívá k prosazování zájmů na národní a evropské úrovni. Pro tyto účely má tak tato obec jak lidské, tak finanční kapacity. Druhou kategorií jsou okresní města, která nedisponují takovým množstvím prostředků, aby byly schopny ovlivnit vyšší politiku. Poslední kategorií jsou menší města a obce, již plně závislá buď na národní pomoci, nebo na pomoci od ostatních malých obcí – vytvářejí tak speciální svazky za naplnění konkrétního účelu (Dančák a kol., 2005).

Sdružení EUROCITIES je jednou z nevlivnějších evropských organizací sdružujících města nad 250 000 obyvatel, s demokraticky zvolenou správou a s ambicemi uplatnit své zájmy na evropské a potažmo mezinárodní úrovni. Sdružení bylo založeno v roce 1986 s původní vizí zlepšit kvalitu žití v těchto městech a lobbovat za otázky městské politiky na půdě Evropské unie. Dnes slouží také jako zastřešující organizace pro řadu dalších organizací s podobným námětem. V čele EUROCITIES stojí dvanácti členný výkonný výbor volený valným shromážděním. Tento výbor si ze svých řad volí předsedu. Sekretariát má v Bruselu. Kooperační síť evropských měst střední velikosti funguje jako určitá středoevropská obdoba EUROCITIES a vznikla v roce 1995 pro účely výměny informací v různých oblastech politiky obcí. Ikdyž ve svém názvu nese pojem střední velikosti, toto označení neplatí pro města v České republice, jedná se totiž opět o města s asi 100 000 obyvateli, kam připadají spíše velká česká města. VITECC (Vienna Tele Cooperation Centre) je organizace na spolupráci 4 měst nacházejících se ve střední Evropě – Vídně, Brna, Bratislavy a Gyoru. Centrem, jak již název vypovídá, je rakouské město Vídeň, kde samotná iniciativa vznikla (Dančák a kol., 2005, s. 392-393).

Kromě poradních a lobbingových institucí vznikají v Evropě také komunální organizace soustředující se na evropskou kulturu a její zachování pro budoucí generace. Jednou z nich jsou Evropské Mozartovy cesty, které vznikly v Salzburgu v roce 2002 za účelem užší spolupráce tzv. Mozartovských měst zejména v oblasti kultury a cestovního ruchu.

Podobný účel plní také organizace LES RENCONTRES, která kulturně propojuje evropská města a regiony. Organizace byla založena 15 evropskými státy v roce 1992. Sídlem organizace je Paříž, francouzský název asociace není náhodou, Francie si jako kolébka kulturního dění přes tuto organizaci snaží zachovávat v Evropě vliv. Kromě zmiňovaných celoevropských aktivit existuje také řada lokálních sdružení a uskupení, například příhraniční spolupráce regionů, ale také municipalit a řada dalších (Dančák a kol., 2005, s. 395).

EU je značně různorodá i z hlediska hlavních aktérů paradiplomacie. Vedle sebe zde do vzájemných vztahů vstupují regiony a města, navíc v případě regionů velké konstituční regiony jako např. německé Spolkové země proti malým tradičním administrativním francouzským regionům. Taktéž zde není blíže specifikována otázka hlavní funkce těchto samosprávných celků – jedná se spíše o aktéry komunální a regionální politiky, kteří aktivně vystupují ve spolupráci mezi sebou a s ostatními – podnikatelskými subjekty a neziskovými organizacemi, nebo jde spíše o kurýry, kteří předávají zprávu o občanském prostředí, nicméně nemají větší vliv? Regionální a komunální politiky jdou ruku v ruce, jejich témata se prolínají, nicméně aktivněji jsou tato témata řešena na komunální úrovni. To vede k myšlence, že aktéři paradiplomacie, města a regiony, jsou spíše kurýry v rámci tohoto rozdělení. Nicméně není možné tuto hypotézu zobecnovat, poněvadž je postavena na fungování států se silnou municipální identitou, jako je např. Itálie nebo Francie. Protipól této myšlence tvoří Německo se silným regionálním zázemím na úkor komunálního (Dančák a kol., 2005, s. 155-156).

3.4.6 Česká paradiplomacie

Paradiplomacie je souhrnným označením pro diplomatické aktivity na komunální i regionální úrovni, tedy případě krajů a měst. Z definice vyplývá, že se jedná o veškeré zahraniční aktivity podstátních teritoriálních aktérů, tedy veškerých složek na nižší úrovni než na úrovni národní. Paradiplomacie vzniká v 80. letech 20. století v Evropě jako reakce na klesající význam národních států v mezinárodních vztazích. K vzniku paradiplomacie vede řada motivů, těmi nejvýznamnějšími jsou ekonomické, kulturní a politické motivy. Tradičně města a regiony v přenesené působnosti přebírají určitou agendu od států z důvodu přiblížení této agendy blíže občanům. Nejčastějšími partnery

v oblasti paradiplomacie jsou zejména zahraniční regiony, ale také podnikatelské subjekty nebo nevládní organizace (Dančák a kol., 2005, s. 156-157).

Česká paradiplomacie má své značné rozdíly v porovnání s paradiplomacií ostatních států Evropské Unie. Tyto rozdíly jsou dány historickým vývojem i podmínkami při vstupu České republiky do Evropské unie. Z empirického šetření vyšlo najevo, že česká paradiplomacie je chápána jako výraz demokratizace státu, nicméně má své značné rezervy, například ve spolupráci s ústředními orgány státu, kde je vnímána jako nedostatečná, stejně tak jako spolupráce s regionálními partnery. U českých krajů a měst dominuje spolupráce s jejich německými protějšky, následovaná partnery v USA, Rusku a post-jugoslávských republikách. Další nevýhodou české paradiplomacie je nedostatek finančních prostředků, které málo odpovídají šíři kompetencí, které kraje a města vykonávají. Nicméně na tento problém je třeba nahlížet z širší perspektivy jako na problematiku financování nižších samosprávných celků v České republice obecně. Výhodou české paradiplomacie je značné přispění Evropské unie k jejímu růstu, stejně tak jako prosazování názorů ve Výboru Regionů. Také politická příslušnost v řadě paradiplomatických otázek nehraje žádnou roli, nicméně výjimku z tohoto pravidla tvoří debaty o EU, ve které se jednotliví političtí příslušníci štěpí na eurooptimisty a europesimisty. Na základě těchto výsledků je možné určit výzvy pro budoucnost české paradiplomacie. Jedná se zejména o snahu o těsnější spolupráci s ministerstvy a podnikatelskými subjekty a snahu odpolitizovat problémy věcné povahy, které jsou součástí agendy české paradiplomacie (Dančák a kol., 2005, s. 159-161).

3.5 Lobbying a EU

Lobbying v Evropské unii je přirozeným způsobem prosazování zájmů jednotlivých aktérů, kteří v Unii působí. Aréna, kde se jejich zájmy střetávají, je poměrně velká a otevřená nově přístupivším aktérům. Nicméně, z dlouhodobého hlediska se v ní prosazují zejména silní hráči, kteří jsou úspěšní v prosazování zájmů – zejména ti, kteří se orientují na obchodní oblast. Ta má své stálé a pevné místo v eurounijním lobby. Kromě ní jsou zde také skupiny aktérů s dostatečným množstvím prostředků využitelných v lobbyingu – aktéři z farmaceutického, chemického či automobilového průmyslu (Dančák, Hloušek, 2007).

3.5.1 Možnosti lobbyingu na půdě Evropské unie

Jak uvádí Schendelen, mašinérie Evropské unie je ovlivnitelná hned z několika stran. Tou první jsou samotní aktéři, takzvaní vrátní (gatekeepers), na které je možné se obrátit. Tito lidé tvoří živou složku evropského systému, nicméně protože jich je nemalý počet, vyvstává zde otázka, na koho se v případě lobbyingu obrátit. Obecně vzato platí, že aktéři uvnitř Komise jsou klíčoví téměř v každém rozhodovacím procesu, proto by měla být první pozornost upřena zejména na ně. Pokud by měla být pozornost zaměřena na Výbor regionů, zde hlavní roli hrají zejména zpravodajové (rapporteurs), předsedové komisí a koordinátoři politických stran. Těchto vlivných osob zpravidla není více než deset a mají na starosti plenární usnesení, která mohou teoreticky ovlivnit rozhodovací proces, případně ho pozastavit (Schendelen, 2004).

Kromě formálních aktérů se na půdě Unie vyskytuje také řada neformálních hráčů, kteří oficiálně nepatří do systému. Jedná se například o nevládní organizace, nadnárodní společnosti a jiné. Tito hráči mají tendenci vytvářet společenské celky se stejnou národní identitou a pořádat tak neformální schůzky například v hospodách a restauračních zařízeních – Irové mají tendenci se pravidelně scházet v bruselské hospodě Kitty O'Shea (Schendelen, 2004).

Dalším ovlivnitelným prvkem evropské mašinérie jsou faktory, kterých je možné využít. První velkou skupinou jsou kulturní faktory, které více či méně ovlivňují chování aktérů. Tyto faktory vznikají zpravidla jako reakce na problémová témata, ve kterých se zosťhuje jednotlivá národní rétorika a země Unie se tak dostávají do střetu zájmů. Další skupinou jsou operační faktory, které bývají formálně opomíjeny, ale je to chybný rozsudek, poněvadž tyto faktory mohou mít zásadní vliv na rozhodovací proces. Jedná se zejména o přátelství, které je v mnohonárodnostním složení Unie velmi klíčové. Vzájemné sympatie či antipatie, ať už osobního rázu nebo mezi jednotlivými zeměmi, hrají významnou roli. Mezi dalšími faktory je třeba jmenovat osobní ambice aktérů a jazyk. Rozhodnutí jsou v EU publikována ve všech jazycích, což vkládá do rukou oficiálních překladatelů nikoliv bezvýznamnou pravomoc. Právě na překladu záleží samotné názorové postavení určité země, tudíž překlad může být veden cestou souhlasu nebo nesouhlasu k dané problematice. Dalším důležitým okruhem je správná argumentace, aby byl lobbying úspěšný a to z dlouhodobého hlediska. První správná

argumentace je přeformulování individuálního zájmu do podoby veřejného tak, aby se s ním byla schopna ztotožnit větší část obyvatelstva. K tomuto zájmu vede řada cest – například prosazování zájmu pouze na obecné rovině, aby si občané byli schopni nalézt v problému svou vlastní cestu a zároveň se ztotožnit z lobbující skupinou nebo sblížení konfliktních stanovisek a tím získání větší části problému pro sebe. Opět zde hrají roli prvky jako přátelství či náklonnost, ambice a jazyk, které utváří tzv. diplomatickou hru. A opět se nejedná o bezvýznamné charakteristiky, například samotné jednání v mateřském jazyce může představovat značnou výhodu (Schendelen, 2004).

Lobbujícím skupinám hraje do karet zejména jejich ctižádost zvítězit nebo alespoň neprohrát v této často manipulativní hře. Na druhou stranu Unie trpí značným přelidněním kvůli rostoucímu počtu registrovaných zájmových skupin, což znamená zvýšenou konkurenci a také stísněnost herního prostoru (Schendelen, 2004).

Z hlediska Výboru regionů největší problém lobbyingu spočívá ve snaze přesunu od individuálního jednání ke kolektivnímu, který představuje konflikt jak z hlediska národního, tak také z hlediska regionálního. Některé eurofederace totiž nepokrývají v daném sektoru celou Evropu ani celou jednu zemi, ale jen jeden region. Proto zde vzniká snaha o kolektivní jednání, tudíž sdružování do celků s nikoliv stejnými, ale alespoň trochu podobnými názory na problematiku. Tyto celky jsou pak schopny vyjednávat na obecné úrovni a nemohou zacházet do hlubších podrobností, protože v nich nacházejí nejednotu. Další možností jsou flexibilní ad-hoc koalice, které se uskupují kvůli konkrétní problematice a po vyřešení problému bývají rozpuštěny (Schendelen, 2004).

Jednotlivé členské země přistupují k lobbyingu různým způsobem. Obecně vzato je možné tyto země rozdělit na velké a malé, nicméně i mezi nimi existuje řada rozdílů. Francouzi nejčastěji velmi aktivně lobbují v oblasti zemědělství a průmyslu. U Němců se v rámci lobbyingu projevuje vnitřní rozpolcenost na jednotlivé regiony. Ty tak lobbují v podstatě samostatně za jednotlivé spolkové republiky, v tomto ohledu je celonárodní německá koordinace prakticky nemožná. Podobná situace panuje také v případě italského lobbyingu rozpolceného na sever, jih a Řím. Své zastoupení v EU má většina regionálních italských vlád. Zejména severní italské regiony jsou v lobbyingu úspěšné a dochází zde k řadě uzavíraných koalic se sousedními regiony ve Francii nebo Slovinsku. Nejinak se situace pro lobbyng odvíjí také ve Španělsku, kde

všech 17 autonomních regionálních vlád má své zastoupení v Bruselu. Malé země naopak sázejí na svou národní jednotnost a koherenci. Belgie, Lucembursko i Nizozemsko lobbují národně, ikdyž v případě Belgie existuje v Bruselu stálé zastoupení všech tří regionů. Stejně na tom jsou i severské země, kde převládá silné národní cítění. V Irsku, Řecku i Portugalsku se začíná vzdmáhat regionalismus, který má tendenci samostatně ovlivňovat lobbying v Bruselu (Schendelen, 2004).

3.5.2 Způsoby lobbyingu na půdě Evropské unie

Po zjištění situace na poli lobbyingu v EU by logicky měla navazovat otázka, jak správně lobbovat, tedy otázka na vlastní způsob lobbyingu. Zde platí řada nepsaných pravidel, například je vhodné nejdříve kontaktovat vyslance vlastního regionu, tradičním způsobem je v tomto případě pozvánka na oběd. Samotný styl jednání je nejdiskutovanějším tématem a v zásadě závisí na situaci, ve které se zainteresovaný hráč s lobbovanou osobou nachází. Zde existuje určitá forma zaujatosti hráčů, kdy národní ministerstva mají tendenci vyjednávat za sebe a přehlížet tak zájmy jednotlivých regionů. Z toho vyplývá, že arénu lobbyingu v podstatě považují za mezivládní bitevní pole, kde hrají jen země. Tento předpoklad je chybný, proto řada regionálních uskupení přehlíží národní zájmy a lobbuje samostatně, bez zastřešení příslušnou zemí. To je opět typické pro Itálii, ale například francouzské lobby je plně zastřešováno lobby národním (Schendelen, 2004).

Schendelen vymezuje metody, jak úspěšně dosáhnout cíle v lobbyingu. Některé jsou prosté a vedou k přímému uskutečnění zájmů, jiné jsou komplikovanější a uplatňuje se v nich již dříve jmenovaná diplomatická hra. Za všechny je možné jmenovat například obchod zájmů, kdy se dva zainteresovaní hráči dohodnou na výměnném obchodu svých zájmů na oplátku za vzájemnou podporu. Čas je důležitým prvkem lobbyingu. Některá ožehavá témata časem ztrácí na zájmu a jiná naopak. Proto je třeba, aby efektivní lobbying s tímto prvkem počítal. Zároveň se také mění velikost arény, ve které se aktéři střetávají. Někteří ji opouští, jiní do ní vstupují nebo se po uplynutí doby opětovně vracejí. Zpravidla tak dochází k situaci, kdy se v aréně objevuje potenciální koalice a proti ní se vytváří opozice, nicméně žádná koalice (a v důsledku ani opozice) není stoprocentně soudržná a může docházet ke změnám uskupení, a to i markantním, kdy jedna skupina putuje napříč arénou i názorovým spektrem od opozice ke koalici nebo

opačně. Proto je každá koalice soubor skupin, které zahrnují národní a regionální vlády, mimoevropské aktéry, nevládní organizace a další. Tyto skupiny jsou svým charakterem jedinečné. Je pro ně definována řada cest k dosažení cíle, ve kterých se rozhodují o riziku, vývoji v čase atd. Většina těchto skupin se však v lobbyingu pouští cestou menšího rizika a uvážlivého chování v rámci své vlastní lobbistické strategie. Styl lobbování je stále zcela nevyřešenou otázkou. Jednotlivé skupiny se ptou, zda raději nabízet či žádat, jestli lobbovat formálně či neformálně, přímo nebo nepřímo, hlasitě či potichu. Neexistuje obecný konsenzus nad stylem jednání, nicméně obecně platí využití zlaté střední cesty (Schendelen, 2004).

3.5.3 Zájmové skupiny v Evropské unii

Zájmové skupiny jsou základním článkem lobbyingu na půdě Unie. Jak již bylo řečeno, jedná se o etablovaná společenství se stejným nebo podobným zájmem na prosazení konkrétní záležitosti – snaží se tedy dosáhnout vlivu na rozhodovací proces v Evropské unii. Tyto skupiny jsou tvořeny národními i regionálními vládami, nevládními organizacemi apod. Lobbistické skupiny je možné rozdělit do dvou základních skupin, na profesionální a amatérské. V dalším textu budou postupně probírány skupiny profesionální, na amatérské nebude brán zřetel. Profesionální zájmové skupiny jsou charakterizovány řadou rysů, které jsou pro ně typické. Prvním je dostatečná vnitřní soudržnost. Každá skupina je částečně vnitřně nejednotná, je ale úkolem profesionální skupiny dospět ke koherenci názorů, které mohou být veřejně ohlašovány. Tyto rozpory by neměly být zpravidla potlačovány, nýbrž optimalizovány. Z toho důvodu se mluví o tzv. budování soudržnosti, při které je třeba brát v úvahu rozdíly lobbojící skupiny, např. kulturní, které mohou být dány odlišnou administrativní prací v jednotlivých členských zemích nebo regionech. I když je tato soudržnost nutná, nemusí k ní vždy dojít, dochází tak k trvalému disentu, jehož alternativou je pasivita, respektive zdržení se názoru k jednotlivým problematikám. Dalším rysem profesionální skupiny jsou užitečné znalosti, jako sebepoznání (neboli stanovení si, kým jsou a kam směřují jako skupina), znalost lobbingové arény a jejích hráčů, vlastní zkušenost s předchozím lobbyngem apod. I v případě velmi dobré znalosti všech těchto bodů informace nemohou být vždy úplné, protože každá lobbistická situace je nová a v jistém smyslu slova ojedinělá. Dále profesionální skupina vlastní síť a finanční prostředky. Sítěmi se

rozumí kontakty a propojování různých zainteresovaných hráčů. Bez nich by nebylo možné uskutečnit samotný lobbying, stejně tak jako bez finančních prostředků, poněvadž pro styk s osobami v Bruselu je třeba mít zde stálou kancelář, zaměstnat řadu osob apod. V neposlední řadě profesionální zájmová skupina disponuje dobrým celkovým dojmem a o tento vnější obraz se neustále stará (Schendelen, 2004).

Zájmové organizace mají za účel hájit zájem, většinou v zásadě odlišný od jiných zájmových organizací v důsledku typu zájmové organizace – sektorové zájmové organizace povětšinou hájí zájem nějakého hospodářského segmentu (např. farmaceutického), zatímco zájmové organizace veřejného zájmu nemají žádnou konkrétní základnu a cíle, které prosazují, kolidují s veřejným zájmem, tedy se snahou o prospěch celé veřejnosti. Ponevadž je česká aréna prosazování zájmů podřízena evropské aréně, českým zájmovým organizacím se otevřela nová plocha vyjednávání a vytváření nové eurolobby, kterou tyto zájmové organizace musí ovládnout. Evropská unie je víceméně ochotná naslouchat zájmovým skupinám, nicméně kvůli velkému počtu těchto skupin a organizací na vyjednávacím poli tlačí na seskupování těchto zájmových skupin do expertních struktur. Nicméně ani tak aréna evropská neztrácí na atraktivitě (Mansfeldová, Kroupa, 2008).

Regionální vlády v lobbistické aréně disponují poměrně slušným potenciálem. Vlastní totiž dobré zdroje a povětšinou také bruselskou kancelář a účastní se řady poloformálních i formálních jednání s expertními skupinami z Výboru regionů. Také velmi intenzivně spolupracují s ostatními regiony napříč Unií, tato spolupráce je dlouhodobá. Stále ale ještě zápasí se slabou vnitřní organizovaností, která je dána národním původem a jejich nedostatečným odstraněním tohoto prvku. Z tohoto důvodu zastupují zájmy regionálních vlád řady hybridních nevládních organizací. Mezi regiony Evropy existují v rámci lobbyingu markantní rozdíly, některé, jako například německé Spolkové republiky a Katalánsko jsou velmi schopnými vyjednávači na evropském lobbistickém poli. Národní vlády ale mají v EU slabší postavení, poněvadž musí vypovídat o výrazně pluralistickém vnitrostátním prostředí a málokdy jsou tak schopny fungovat proaktivně (Schendelen, 2004).

3.5.4 Lobbying a demokracie

Lobbying může být chápán jako rozvíjení nekonvenčních způsobů a prostředků nebo forem jednání. Tento termín je využíván od konce 19. století, kdy zájmové skupiny v USA čekaly na vládní představitele v předsálí (neboli lobby), až přijdou z jednání a zde na ně naléhali. Dnes je tento termín dost často vnímán příliš negativně, jako synonymum k podplácení. Toto vymezení je ale chybné. Podle Schendelena lobbying nemá přímý vliv na konečné rozhodnutí, pouze je schopen ovlivnit proces, a to většinou velmi podnětně, navíc se nejedná pouze o jednosměrnou komunikaci, zpravidla je samotný lobbying komunikací obousměrnou mezi lobbujícím a lobbovaným oběma směry. Navíc zde neexistuje žádná jistota úspěchu, lobbování je tedy vždy riskantní a jeho výsledek lze pouze vzdáleně odhadovat. Lobbování by vždy mělo být předmětné a jeho výsledkem je změna zájmů, nikoliv čísel na běžném účtu. Lobbování by taktéž nemělo probíhat nahodile, ale pro určitou věc, se kterou je daná zainteresovaná skupina ztotožněna. V Bruselu existuje řada profesionálních lobbistických skupin s přídomkem exkluzivní, například Americké velvyslanectví v Bruselu, které má vysokou prestiž. Regionální uskupení narušují sílu národní vlády a upozorňují tak na fakt, že národní vlády ve svých členských zemích nemají absolutní, ale komparativní výhodu. Dalším mylným tvrzením je, že místo lobbování je Brusel. I když to může platit víceméně pro úředníky Komise, zpravidla lze lobbovat kdekoliv, například na ambasádách. Aby ale lobbování bylo co nejvíce transparentní, byly sepsány etické kodexy lobbyingu, které tvoří limity, tedy hranice, které lobbying nesmí na půdě Unie překročit. To vede k větší míře průhlednosti lobbyingu, poněvadž veškeré informace se téměř okamžitě stávají veřejným tajemstvím (Schendelen, 2004).

Na druhou stranu dnešní evropský lobbying začíná být pomalu přesycen. Poslanci Evropského parlamentu si dokonce občasné ztěžují, že profesionální skupiny lobbují za to samé a tudíž se velmi často opakují. Schendelen poukazuje na to, že lobbying demokracii nenarušuje, právě naopak, demokracie je otevřenou nádobou, která může být naplněna různými tématy a prvky, kterou drží pohromadě pouze její vyhraněnost proti antidemokratickým konceptům jako je despotismus nebo tyranie. Aby byl tento koncept naplněn, musí lobbying splňovat následující kritéria:

1. Musí být otevřen všem subjektům, které usilují o výsledek. Zde je uplatňován patrný vzestup regionů, které mají nejbližší k lidem z celé evropské struktury.
2. Rozhodovací proces musí být optimálně rozložen – Komise tak zastřešuje sektorové a regionální zájmy, zatímco vůli voličů zastupuje Parlament a nepřímo také Výbor regionů – jedná se téměř výlučně o zástupce regionálních a místních samospráv, kteří byli zvoleni občany pro výkon této funkce.
3. Vláda podporuje regiony a sektory – i přesto se v některých oblastech stále vyskytuje regionální separatismus – např. v Baskicku či Severním Irsku (Schendelen, 2004).

4 Vlastní práce

4.1 Výbor regionů

Výbor regionů Evropské unie reprezentuje regionální a místní samosprávné celky na půdě Evropské unie. I když je jeho funkce „pouze“ poradní, zastává důležitou roli při předkládání zpráv k návrhům komise. V těchto zprávách se jednotlivé regiony vyjadřují k aktuální problematice. Evropské instituce musí konzultovat s Výborem záležitosti týkající se přímo místní nebo regionální samosprávy (European union, 2013a).

4.1.1 Historie a důvody vzniku Výboru regionů

Výbor regionů vznikl v roce 1992 Smlouvou o Evropské unii z nutkové potřeby po instituci zastřešující zájmy místních a regionálních samosprávných celků v Evropské unii. Inspiraci ke vzniku našel v Evropském hospodářském a sociálním výboru, s nímž sdílí budovu i pomocný personál. Právě s Evropským hospodářským a sociálním výborem má Výbor regionů mnoho společného – včetně pokrytí nejrůznějších témat od zaměstnanosti po strukturální fondy – Výbor regionů se ale věnuje těmto tématům ve vztahu k regionům. Na rozdíl od Evropského hospodářského a sociálního výboru netrpí tolik vnitřní nejednotou, na druhou stranu se ale potýká se špatnou expertní pověstí (Van Schendelen, 2004).

K vzniku Výboru regionů vedly dva důvody – jednak se většina právních předpisů pocházejících z Evropské unie provádí na regionální úrovni, proto bylo a je vhodné, aby měly právě regiony možnost se k problematice vyjádřit, jednak místní samosprávné celky jsou nejbližší samotným občanům, kteří by neměli být z procesu evropské integrace vynecháni (European union, 2013a).

Práce Výboru regionů je založena na spolupráci s ostatními institucemi Evropské unie, zejména pak s Evropskou komisí, s níž Výbor podepsal smlouvu o intenzivní vzájemné spolupráci v rámci fóra Communicating Europe: Going local konaného dne 5. června 2007. Komise a Výbor se v rámci této smlouvy dohodly na soustředění na decentralizaci, která má posloužit k vyplnění informační mezery mezi Evropskou unií a jejími občany (Svaz měst a obcí, 2013).

Výbor regionů také velmi apeloval na občany Evropské unie v době voleb do Evropského parlamentu ve dnech 4. až 7. června 2009 ve snaze vzbudit jejich zájem o

tuto volbu, které se mohlo v celé Unii zúčastnit na 375 milionů oprávněných voličů, z toho 36 milionů se volby účastnilo vůbec poprvé (Svaz měst a obcí, 2013).

4.1.2 Základní charakteristika Výboru regionů

Výbor regionů je nejmladší institucí Evropské unie, která vznikla z touhy členských států po respektu jejich regionálních a místních institucí a regionálních a místních identit svých občanů (Svaz měst a obcí, 2013).

Předsedou Výboru regionů je Ramón Luis Vacárcel Siso, předseda vlády autonomní oblasti Murcie a člen Lidové strany ve Španělsku. Členem Výboru regionů je od roku 1995 a do funkce předsedy Výboru byl zvolen v červenci 2012. Tuto funkci bude vykonávat dva a půl roku. Na postu vystřídal svou turínskou kolegyni Mercedes Bresso, která momentálně zastává funkci jeho místopředsedkyně. V současné době má Výbor 344 členů a stejný počet alternátů, tzv. zástupců ad personam nebo také náhradníků ze všech 27 členských států (European union, 2013a).

Rozdělení členů je mezi zeměmi nerovnoměrné a je dáno počtem obyvatel a rozlohou členské země. Dle Lisabonské smlouvy nesmí počet členů překročit hranici 350, a to i po dalším rozšiřování Evropské unie. Dá se tedy logicky předpokládat, že s dalším rozšiřováním bude klesat počet členů z jednotlivých členských zemí (European union, 2013a).

Konkrétně v rámci přístupu Chorvatska v červenci tohoto roku se tato otázka bude řešit snížením počtu delegátů u středně velkých členských zemí, pravděpodobně včetně České republiky. Chorvatská národní delegace má ve Výboru regionů od 15. února 2012 status pozorovatelů (Svaz měst a obcí, 2013).

Členové Výboru jsou jmenováni na dobu pěti let s možností znovuzvolení, na návrh jednotlivých členských zemí je jmenuje Rada. Většinou se jedná o členy politicky aktivní v územních samosprávných celcích nebo o významné občany těchto regionů, nicméně každá země si vybírá členy svým vlastním způsobem (European union, 2013a). Každý stálý člen má svého alternáta, neboli náhradníka, který stálého člena zastupuje v případě jeho neúčasti. Členové i alternáti musejí mít platný mandát na regionální či místní úrovni, jejich struktura ve Výboru regionů musí být vyvážená z hlediska politického, regionálního i geografického. Členové Výboru regionů si volí své předsednictvo, které je šedesátičlenné a ve funkci působí dva a půl roku. Toto

předsednictvo je tvořeno předsedou, který zastupuje Výbor regionů navenek, prvním místopředsedou, 27 dalšími místopředsedy, tedy jedním z každé členské země, dalšími 27 členy předsednictva a předsedy 4 politických frakcí. Předsednictvo Výborů regionů plní určité funkce: vede celý program plenárního zasedání Výboru regionů, sestavuje program Výboru regionů na následující roky a přiděluje jednotlivá stanoviska tematickým komisím a rozhoduje o těchto stanoviscích (Vláda České republiky, 2013). Výbor regionů se poprvé sešel v březnu 1994 a od té doby se schází pravidelně na pěti plenárních zasedáních ročně a dvou mimořádných schůzích, které se konají v některém z členských států. Před plenárním zasedáním se uskutečňuje schůze české národní delegace. Lisabonská smlouva pozměnila okruh možností prosazování Výboru. Výbor může podávat žaloby na ochranu práv k Soudnímu dvoru Evropské unie a žaloby týkající se porušení zásady subsidiarity. Smlouva taktéž prodloužila funkční období členů Výboru ze čtyř na pět let (Vláda České republiky, 2013).

4.1.3 Aktivita Výboru Regionů

Hlavním úkolem Výboru regionů je strážit princip subsidiarity a jeho uplatňování a tím způsobem zabraňovat neefektivnímu centralizovanému rozhodování. Výbor Regionů nemá rozhodovací pravomoc, pouze konzultační. Rada a Komise se můžou kdykoliv v případě potřeby na Výbor regionů obrátit s žádostí o konzultaci v konkrétní záležitosti (Vláda České republiky, 2013).

Kromě toho jsou určeny povinné konzultace v určitých oblastech. Tyto oblasti byly stanoveny nejprve Maastrichtskou smlouvou na pět, dalších pět bylo přidáno Amsterodamskou smlouvou v roce 1997 (Vláda České republiky, 2013).

Přestože se jedná o poradní orgán, od Lisabonské smlouvy je úloha Výboru vyznamně posílena. Tato smlouva udává Evropskému parlamentu povinnost konzultovat většinu legislativních návrhů s Výborem. Výbor regionů se tedy vyslovuje ke všem právním předpisům, které následně vejdou v platnost. Pokud usoudí, že některé předpisy nejsou v souladu s místním právem, má právo obrátit se na Evropský soudní dvůr. Kromě legislativního procesu se Výbor regionů zásadně podílí na přiblížení Unie samotným občanům, zprostředkovává velmi důležitou vazbu mezi občanem a EU. Tato vazba není jednosměrná, právě díky osobnímu kontaktu mezi občany a jejich zástupci mohou členové Výboru tlumočit jejich názory v Bruselu (European union, 2013a).

Výbor regionů je rozdělen do sedmi tematických komisí, které se specializují na konkrétní politickou oblast. Jejich úkolem je zkoumat návrh podaný Radou či Komisí a vyjadřovat se k tomuto návrhu kladně nebo doporučit změny návrhu. Toto stanovisko je následně konzultováno na plenárních zasedáních s celým Výborem, a pokud Výbor dospěje ke schválení stanoviska, stává se tím stanovisko oficiálním návrhem Výboru regionů. Jedná se o tyto tematické komise:

1. CIVEX, komise pro ústavní záležitosti, evropskou správu a institucionální a zahraniční vztahy,
2. COTER, komise pro teritoriální politiku soudržnosti,
3. ECOS, komise pro hospodářskou politiku soudržnosti,
4. EDUC, komise pro kulturu a vzdělání,
5. ENVE, komise pro životní prostředí, klimatické změny a energetiku,
6. NAT, komise pro přírodní zdroje,
7. RELEX, komise pro vnější vztahy (Vláda České republiky, 2013).

Lisabonská úmluva taktéž vymezuje oblasti, ve kterých je povinná konzultace rozhodujících orgánů s Výborem regionů. Jedná se o oblast dopravy, ekonomické a sociální soudržnosti, kultury, ochrany veřejného zdraví, odborného školení pracovníků, politiky zaměstnanosti, sociální politiky, školství a mládeže, transevropských sítí a sítí energetické infrastruktury a v oblasti životního prostředí. To znamená, že Výbor regionů v současné době v podstatě konzultuje ve většině aktivit Evropské unie. K tomu může navíc Výbor ze své vlastní iniciativy podávat své vlastní stanoviska a vyjádření k určitým otázkám, které se přímo nebo nepřímo týkají problematiky měst a regionů a záležitostí navázaných na tuto problematiku, například v oblasti životního prostředí (Vláda České republiky, 2013).

Výbor regionů ve spolupráci s ostatními institucemi v Evropské unii organizuje řadu polooficiálních projektů, summitů, fór a konferencí. Z mnohých je možné jmenovat například projekt Open days 2007 – Evropský týden regionů a měst konaný v Bruselu a na ostatních vybraných místech Evropské unie (celkem 212) ve dnech 8. až 11. října 2007. Praha hostila Evropských summit měst a regionů konaný ve dnech 5. a 6. března 2009 u příležitosti českého předsednictví. Tento summit byl doprovázen neformálním doprovodným festivalem, Ochutnejte Evropu, jehož cílem bylo přiblížení různorodosti

evropských regionů, jejich tradic, kultury, hudby či gastronomie české veřejnosti (Vláda České republiky, 2013).

4.1.4 Čeští zástupci ve Výboru regionů

Česká reprezentace ve Výboru je složena z maximálně 12 stálých zástupců (řádných členů) a maximálně 12 jejich alternátů (náhradníků). Alternáti zastupují stálé členy v době jejich nepřítomnosti. Tito zástupci musí být držiteli politického mandátu v ČR, musejí tudíž být řádně zvoleni v zastupitelstvech obcí a krajů po celé České republice a musejí zde také řádně vykonávat svou funkci. V případě českých zástupců se většinou jedná o hejtmany krajů a primátory či starosty obcí. Tito členové jsou zároveň členy politických frakcí ve Výboru regionů EU – v českém případě se jedná o EPP (European people's party, sdružující evropskou pravici), PES (Party of European socialists, sdružující evropskou levici) a nezávislé nebo nečleny ani jedné z frakcí. Nejpočetnější je PES – má 8 českých zástupců. Kromě EPP a PES ve Výboru regionů figurují také Evropští liberární demokraté (ALDE) a Uskupení reformních stran a Evropské aliance (EA). Zástupci jsou nejprve navrženi Asociací krajů České republiky a Svazem měst a obcí, tento seznam je následně schálen Vládou České republiky. Členství ve Výboru regionů automaticky zaniká se ztrátou místního či regionálního mandátu. V takovém případě na zbytek funkčního období nastupuje alternát stálého člena (European union, 2013a).

Tabulka č. 1: Seznam českých zástupců ve Výboru regionů

BĚHOUNEK, Jiří	Alternát
BENEŠÍK, Ondřej	Řádný člen
BRANDA, Pavel	Alternát
ČERMÁKOVÁ, Jana	Alternát
FRANC, Lubomír	Alternát
FRAŇKOVÁ, Štěpánka	Řádný člen
CHOVANEC, Milan	Alternát
JIRÁNEK, Dan	Řádný člen
KOVÁČIKOVÁ, Sylva	Alternát
LÍNEK, Roman	Řádný člen
MAREŠ, Jan	Alternát
MIŠÁK, Stanislav	Alternát
NOVOTNÝ, Josef	Řádný člen
NOVOTNÝ, Václav	Alternát
OSVALD, Petr	Řádný člen
SVOBODA, Bohuslav	Řádný člen
THOMA, Juraj	Řádný člen
ZEMAN, Robert	Alternát
ZIMOLA, Jiří	Řádný člen

Zdroj: (European union, 2013a)

Řadní členové a alternáti ve Výboru regionů pochází z různých zastupitelstev a rad po celé České republice. Jiří Běhounek, alternát ve Výboru regionů, je hetmanem kraje Vysočina. Řádný člen Ondřej Benešik vykonává funkci starosty v obci Strání. Pavel Branda je alternátem ve Výboru a zároveň také místostarostou obce Rádlo. Jana Čermáková, alternátka, vykonává funkci místostarostky v obci Proboštov. Lubomír Franc je alternátem ve Výboru regionů a také hejtmanem Královehradeckého kraje. Štěpánka Fraňková vykonává funkci řádného člena Výboru regionů za Českou republiku a působí jako primátorka statutárního města Pardubic. Milan Chovanec je českým alternátem ve Výboru a zároveň také hejtmanem Plzeňského kraje. Dan Jiránek zastává funkci stálého člena Výboru a působí jako primátor statutárního města Kladna. Sylva Kováčiková je alternátkou ve Výboru a také zastupitelkou města Bílovec. Roman Línek, řádný člen Výboru, působí ve funkci náměstka hejtmana Pardubického kraje. Jan Mareš je alternátem ve Výboru regionů a vykonává funkci primátora statutárního města

Chomutov. Stanislav Mišák, alternát Výboru regionů, působí ve funkci hejtmana Zlínského kraje. Josef Novotný je řádným členem Výboru regionů a také hejtmanem Karlovarského kraje. Václav Novotný působí ve funkcích alternáta Výboru regionů a radního hlavního města Prahy. Petr Osvald je řádným členem Výboru, předsedou české reprezentace ve Výboru regionů a také zastupitelem města Plzně. Bohuslav Svoboda je stálým členem Výboru a primátorem hlavního města Prahy. Juraj Thoma, řádný člen, působí ve funkci primátora statutárního města Českých Budějovic. Robert Zeman zastává funkci místostarosty města Prachatic. Ve Výboru pak vykonává roli alternáta. Jiří Zimola je stálým členem Výboru regionů a v české politice působí jako hejtman Jihočeského kraje. Nejdéle funkci ve Výboru regionů vykonává Roman Línek, již od roku 2004, nejkratší dobu prozatím ve Výboru pobyl Václav Novotný, který byl do funkce alternáta zvolen v tomto roce (European union, 2013a).

4.2 Empirické šetření

Empirické šetření bylo provedeno formou deseti otevřených otázek. Tomuto šetření byli podrobeni stálí členové Výboru regionů a jejich alternáti za Českou republiku. Dohromady bylo expedováno 19 dotazníků směřujících elektronicky na magistráty, hejtmanství, do zastupitelstev obcí a krajů po celé České republice. Součástí dotazníku byl úvod informující o účelu dotazníkového šetření a krátké seznámení se zkoumanou problematikou. Respondent byl taktéž ujištěn, že bude v rámci výstupů zachována jeho anonymita.

Každá z otázek směřovala do jiné oblasti prosazování zájmů v rámci Výboru regionů. V dotazníku se vyskytovala řada konkretizačních otázek týkajících se postupu prosazování konkrétních zájmů a otázek spolupráce s ostatními institucemi (zejména s Evropským hospodářským a sociálním výborem). Poslední otázka byla praktického rázu a týkala se projektu SmartCities. Cílem tohoto šetření bylo poukázat na střet možných politických, regionálních a národních zájmů.

Reakce respondentů byla překvapivě rychlá a dostačující. Devět členů na dotazník reagovalo, bohužel pět z nich se nachází v roli alternáta, a vzhledem k tomu, že se ještě zasedání neúčastnili, nebyli schopni se objektivně k dotazníku vyjádřit. Tři členové odpověděli na všechny otázky velmi kompetentně, v rámci dotazování byly později získány odpovědi také od diplomata, který se přímo účastní organizační části

vyjednávání ve Výboru regionů. V empirické části tak bylo pracováno se čtyřmi plnohodnotnými odpověďmi na dotazníkové šetření.

Výsledky dotazníkového šetření byly rozděleny do čtyř zkoumaných oblastí – první oblastí je organizační a obsahový aspekt vyjednávání ve Výboru regionů, kam věcně náleží otázky číslo 1 a 3. Další oblastí je vliv regionální příslušnosti na prosazování zájmů ve Výboru regionů a zařazení do Evropské stranické kultury, které je věnována největší část šetření. Do této oblasti náleží otázky číslo 2, 6, 7, 8 a 9. Následující oblastí je kooperace a agrární otázky, kterými se zabývají otázky číslo 4 a 5. Poslední oblastí je projekt SmartCities, na který se ptá otázka číslo 10. Všechny oblasti jsou nejdříve popsány z hlediska teoretických znalostí, které jsou následně srovnány s odpověďmi odborníků.

4.2.1 Organizační a obsahový aspekt vyjednávání ve Výboru regionů

Výbor regionů se schází na pěti až šesti plenárních zasedáních a dvou mimořádných schůzích ročně. Zatímco plenární zasedání probíhají výhradně v Bruselu, mimořádné schůze se konají v jedné z členských zemí. Podle oficiálního prohlášení se plenárního zasedání (tzv. plenary sessions) účastní 344 stálých členů nebo jejich alternátů z 27 členských zemí. Stálého člena může nahradit alternát, nebo také jiný stálý člen, vždy však může jedna osoba nahradit jinou, ne více. Tato zasedání splňují řadu základních úkolů, mezi které patří přijetí politického programu na začátku nového funkčního období, zvolení vedení a založení jednotlivých komisí, přijímání změn v Jednacím řádu. Běžnou agendou, která je projednávána na jednotlivých zasedáních, je zejména vyjadřování se ke stanoviskům jednotlivých komisí, přidělování těchto stanovisek komisím a hlasování o návrzích. Při schválení návrhu se návrh stává oficiálním stanoviskem Výboru regionů a tímto způsobem je předkládán dalším evropským institucím (European union, 2013a).

Každá národní delegace sama přijímá své vlastní vnitřní předpisy a organizační pravidla a z řad svých členů si volí předsedu, jehož jméno pak oznamují předsedovi Výboru regionů. Předsedou české národní delegace je v současnosti Ing. Petr Osvald, zastupitel města Plzně. Pro potřeby schůzek české národní delegace před samotným plenárním zasedáním slouží prostory, které zajišťuje, stejně jako ostatní organizační záležitosti

tohoto setkání, generální tajemník. Dále národním delegacím pomáhají národní koordinátoři (European union, 2013a).

Mimořádných schůzí se účastní pouze politické skupiny vytvořené ve Výboru regionů. Tato zasedání se konají dvakrát ročně. Politické skupiny mohou pro svá setkání využívat také čas před a v průběhu plenárního zasedání, majoritně je ale tento čas vyhrazen pro schůze národních delegací. Z toho důvodu byly ustanoveny mimořádné schůze. Kromě těchto mimořádných schůzí se konají také mimořádné plenární schůze na žádost alespoň jedné čtvrtiny všech členů Výboru. Tato zasedání se konají pouze v souvislosti s konkrétním tématem, které má být na jednání urgentně projednáváno. V rámci mimořádných schůzí se nemůžou projednávat jiná témata (European union, 2013a).

Plenární zasedání svolává předseda Výboru regionů s tříměsíční periodicitou. Plenární zasedání trvá jeden či více dní a jeho harmonogram je schvalován při některém z předchozích zasedání. Plenární zasedání začíná dvacet dnů před samotným konáním, kdy předsednictvo rozhodne o předběžných stanoviscích k vyjádřením komisí a navrhne konkrétní program jednání, který je následně zpravidla elektronicky rozeslán všem členům a alternátům. Tyto návrhy komisí jsou za sebe řazeny časově podle datumu převzetí stanoviska od tematické komise. Výjimku tvoří případy, které mají nejvyšší nutnost vyřízení, a jsou tedy doručeny členům jeden týden před zasedáním. Tyto případy musejí být řádně odůvodněny. Dále může předsednictvo dvoutřetinou většinou odhlasovat přidání urgentních otázek do programu jednání před samotným zasedáním z důvodu nemožnosti odkladu těchto otázek na následující plenární zasedání. Na návrh předsedy, politické či meziregionální skupiny může být rozhodnuto a odsunutí rozhodnutí o stanovisku na další plenární zasedání anebo o vrácení stanoviska zpět komisi z důvodu přepracování. Výjimku tvoří případy, na které byl stanoven časový rámec některou z evropských institucí. Když je dokument zaslán zpět komisi k přepracování, je rozhodnuto o jeho celkovém přepracování textu nebo pouze o doplnění textu (European union, 2013a).

Plenární zasedání jsou přístupná veřejnosti, stejně jako schůze tematických komisí a mohou se ho účastnit členové ostatních evropských institucí, kteří mohou být vyzváni, aby na zasedání vystoupili. Stejně tak může na zasedání vystoupit člen Výboru regionů. Po projevu následuje rozprava na dané téma. Ti, kteří se do rozpravy přihlásí, jsou

řazení za sebe na řečnický seznam. Bez souhlasu předsedy nesmí na stejné téma vystoupit jeden řečník více než dvakrát (European union, 2013a).

Plenární zasedání je usnášeníschopné v případě přítomnosti více než poloviny jeho členů, pokud je vyžádána kontrola tohoto stavu na žádost některého z členů. Pokud žádost není podána, usnášeníschopný je Výbor v každém případě přesahujícím patnáct členů. Při méně než patnácti přítomných členech předseda rozhodne o odkladu rozhodnutí o stanoviscích na další zasedací den. Hlasovací procedura je poměrně prostá. O hlasování je rozhodnuto nadpoloviční většinou hlasů, členové rozhodují buď pro, nebo proti návrhu, případně se mohou zdržet hlasování. Pokud se dospěje k rovnému výsledku, návrh je zamítnut. V úvahu připadá také jmenovité hlasování a to na návrh předsedy, politické skupiny či 32 členů Výboru regionů. Plenární zasedání umožňuje také zjednodušený postup přijímání rozhodnutí, který spočívá v urgentních záležitostech, o kterých jednotlivé komise rozhodli jednomyslně. Tyto zprávy jsou předloženy Výboru ke schválení bez pozměňovacích návrhů, tematické komise se tak k nim vyjádří pouze souhlasně či nesouhlasně. K přijetí se pak tento návrh předkládá bez rozpravy (European union, 2013a).

U ostatních zpráv připadají v úvahu pozměňovací návrhy, které mohou předkládat členové a alternáti Výboru. Tyto pozměňovací návrhy musí být předloženy ještě před samotným zasedáním, a to devět dní předem, elektronickou cestou. Před skončením plenárního zasedání oznámí předseda Výboru regionů místo a datum konání dalšího zasedání a současně také známé body programu dalšího plenárního zasedání (European union, 2013b).

V dotazníkovém šetření jsou aspektu organizace a obsahu vyjednávání na půdě Výboru regionů věnovány následující otázky:

- 1. Jak (administrativně, organizačně, obsahově) probíhá schůze české národní delegace, která se koná před plenárním zasedáním Výboru regionů?*
- 2. V čem se obsahově liší mimořádné schůzky Výboru regionů od plenárních zasedání Výboru?*

Na otázku ohledně administrativního, organizačního a obsahového aspektu schůzí české národní delegace odpověděli 4 respondenti. Respondenti C a D se shodují na místě a času konání této schůzky – v Pražském domě v Bruselu, sídle zastoupení hlavního

města Prahy, před samotným zasedáním Výboru regionů. Právě Pražský dům v Bruselu má tyto schůze organizačně na starosti. Respondent A oceňuje práci pracovníků Pražského domu v Bruselu, kteří zařizují celé zasedání české národní delegace. Podle respondenta A, B a C je průběh schůzky v podstatě monotónní – na schůzce se podrobně prochází program následujícího zasedání a členové diskutují o jednotlivých bodech programu, někdy intenzivně, jindy méně. Podle respondenta B ale k hádkám dochází minimálně a členové jsou schopni dojít k vzájemné shodě. Schůzky se také často účastní experti ze Stálého zastoupení ČR v Evropské unii, kteří podávají zprávy ke konkrétním problematikám, protože se zpravidla širěji orientují v problému. Podle respondenta D schůze české národní delegace svolává národní koordinátor po předchozí domluvě s předsedou české národní delegace. Respondent také upozorňuje na obsahovou stránku jednání, kdy členové mají již připraveny informace ohledně jednání a na samotné schůzce jsou tedy vybírány ty nejdůležitější body programu, které budou posléze prodiskutovány, na kterých tedy mají jednotlivý členové eminentní zájem. Schůzka je ale také organizační rázu, kdy členové přijímají administrativní rozhodnutí, například rozhodují o nominaci členů na posty zpravodajů anebo o pozměňovacích návrzích.

Z výše uvedeného vyplývá, že samotné schůze české národní delegace jsou důležitým prvkem následného jednání ve Výboru regionů při plenárním zasedání, jak říká jeden z respondentů, v podstatě slouží ke „sladění not“ jednotlivých členů před projednáváním na plenárním zasedání. Regionální zájmy, se kterými jednotliví členové na zasedání české národní delegace přišli, tak prosazují a jsou-li úspěšní, z regionálního zájmu se stává národní, který je následně interpretován ve Výboru.

Druhá otázka se zaměřila na odlišnosti mezi plenárním zasedáním Výboru regionů a mimořádnými schůzemi. Respondent C informuje o periodicitě mimořádných schůzí, které se konají dvakrát do roka mimo Brusel. Sám respondent se pozastavuje nad názvem, který dokládá cosi mimořádného na jednáních, nicméně poněvadž program je více méně podobný, mezi členy se ujal název výjezdní zasedání. Stejně jako u plenárních zasedání, program výjezdního zasedání je připravován s několikaměsíčním předstihem, proto na programu nebývají překvapivá, nebo mimořádná témata. Respondent D upozorňuje na fakt, že výjezdních zasedání se účastní pouze předsednictvo Výboru regionů a obvykle se výjezdní zasedání koná v členské zemi,

kteřá aktuálně předsedá Evropské unii. Respondent také souhlasí s předchozím tvrzením o určité standardizaci plenárních zasedání i mimořádných schůzí mezi sebou, nicméně poukazuje na lokální aspekt u výjezdních zasedání, kterých se často účastní také politici příslušné země, města, či regionu, kteří nejsou členy Výboru regionů. Respondent B se spíše než na výjezdní zasedání zaměřil ve své odpovědi na rozdíl mezi tematickými komisemi a plenárními zasedáními. Zastává názor, že komise k jednotlivým stanoviskům přistupují spíše pragmaticky a odborněji, zatímco při plenárním zasedání Výboru regionů se uplatňuje spíše politický přístup.

Při mimořádných schůzích je podle odpovědí respondentů patrná snaha zapojit konkrétní představitele dané oblasti na národní, regionální i komunální oblasti, jejich zájmy jsou součástí mimořádných zasedání. Při plenárních zasedáních zde existuje ještě dimenze odborného zájmu proti zájmům politickým.

4.2.2 Vliv regionální příslušnosti na prosazování zájmů ve Výboru regionů a zařazení do evropské stranické kultury

Pro hlubší orientaci v problematice střetu zájmů je třeba soustředit pozornost na obsah jednotlivých stanovisek a zpráv. Tyto stanoviska obsahují výslovný odkaz na zásadu subsidiarity a na očekávané dopady na místní a regionální úrovni vládnutí. Stejně tak může předseda Výboru či komise podat žalobu na nedodržování zásady subsidiarity k Evropskému soudnímu dvoru (European union, 2013a).

Stálí členové a náhradníci mohou vytvářet politické skupiny ve Výboru regionů. K vytvoření takového politického uskupení je třeba alespoň 18 řádných členů či alternátů, přičemž více než polovinu musí tvořit řádní členové, zároveň musí tato skupina zastupovat alespoň jednu pětinu občanů Evropské unie. Stejně tak mohou stálí členové a alternáti vytvářet meziregionální skupiny, jejichž konkrétní podmínky nejsou v Jednacím řádu Výboru regionů zmíněny. Tato meziregionální skupina vzniká rozhodnutím předsednictva (European union, 2013a).

Nahrazování členů při zasedání Výboru je možné pouze mezi členy jedné politické skupiny nebo mezi členy národní delegace, na regionální hledisko tak v tomto případě není brán zřetel. Všem národním delegacím je umožněno získávat informace a dokumenty ve svém národním jazyce (European union, 2013a).

Jednací řád taktéž stanovuje veškeré úřední jazyky jako použitelné při všech jednáních v rámci Výboru regionů. Každý člen má nárok vyjádřit svůj názor v rodném jazyce a pokud tak učiní, je tento výrok simultánně překládán do ostatních úředních jazyků Evropské unie, jak na plenárních zasedáních, tak na zasedáních jednotlivých komisí (European union, 2013a).

Podle jednacího řádu předseda Výboru při všeobecné rozpravě musí dbát na to, aby se jednotliví řečníci z různých politických, národních a meziregionálních skupin optimálně prostřídali (European union, 2013a).

Priority Výboru regionů vycházejí z priorit Evropské komise. Na rok 2013 byly schváleny na 98. plenárním zasedání Výboru regionů, konaném v Bruselu ve dnech 29. a 30. listopadu 2012. Usnesení k prioritám Výboru regionů na rok 2013 obsahuje 53 bodů soustředěných do několika hlavních oblastí, zejména na strategii Evropa 2020, jednotný trh, cílené investice do výzkumu a inovací, víceletý finanční rámec apod. V každé z oblastí Výbor poukazuje na současný vývoj a vyjadřuje své stanovisko k budoucímu vývoji. Předně tak vítá důraz na nezaměstnanost mládeže jakožto problém současné populace mladých ve věku 18 až 25 let. Také Výbor regionů připomíná svou výrazně posílenou pozici Lisabonskou smlouvou zejména v oblasti kontroly zásady subsidiarity. Taktéž podporuje diskuzi o budoucnosti Evropy, zejména pak klade důraz na definování politického postoje v souladu s regionálním a místním smýšlením, a to prostřednictvím zásady subsidiarity a koncepce víceúrovňového vládnutí. Dále pak Výbor podporuje Pakt Euro plus, zaměřený na podporu efektivních sociálních investic. Apeluje na příslušné instituce z důvodu dotvoření komplexní měnové unie a žádá lepší spolupráci evropské a národní úrovně s akcentem na regionální a místní celky. Výbor regionů žádá zajištění rozpočtové politiky a zvýšení zaměstnanosti, pomocí kterých chce vyrovnávat nerovnosti mezi jednotlivými regiony Evropské unie. Výbor také upozorňuje na energetickou izolaci některých členských států a žádá tak Evropskou komisi o zavedení plně funkčního vnitřního trhu s energií. Výbor regionů usilovně pracuje na tom, aby byl součástí Evropského roku občanů 2013, a doporučuje zdůraznit přístupujícím členským zemím nutnost decentralizace. V neposlední řadě Výbor také očekává zapojení měst a regionů do intenzivních příprav na vrcholnou schůzi o rozvojových cílech tisíciletí v roce 2015 (Usnesení Výboru regionů, 2013).

Mérum empirického bádání v rámci této diplomové práce spočívá ve střetu regionálních, národních a politických zájmů. V dotazníkovém šetření byly tomuto tématu věnovány následující otázky:

- 1. Je postoj české národní delegace povětšinou jednotný nebo různorodý s ohledem na politický (hraje zařazení jednotlivých členů do evropské stranické struktury významnou roli či nikoliv) a regionální aspekt?*
- 2. Jaký je současný obecný postoj Výboru regionů k aktuálním otázkám, kterým Unie jako celek musí čelit (krize eurozóny apod.)? Liší se názorově někteří představitelé konkrétních regionů?*
- 3. Jaký je konkrétní způsob prosazování zájmů v samotném Výboru (české národní delegace jako celku nebo konkrétní odborné komise)?*
- 4. Jaký je následný postup v prosazování zájmů na půdě Evropské unie?*
- 5. Jsou priority Výboru regionů pro rok 2013 spíše v kontrastu nebo shodě s prioritami české národní delegace či prioritami evropských politických stran, případně konkrétních regionálních představitelů?*

První otázka akcentovala případný vliv regionálních nebo politických zájmů na fungování české národní delegace. Respondenti se shodli na zdůraznění regionálního zájmu ve svých jednáních na úkor zájmu politického, případně národního, který pak vzniká až společným konsenzem mezi jednotlivými regiony. Respondent B poukazuje na snahu přistupovat k úkolům v rámci Výboru regionů spíše pragmaticky než politicky a vyzdvihuje zejména zájem českých měst a obcí jakožto základní princip českého vyjednávání. Politický aspekt pak mají spíše jednání orientovaná na klíčové problémy Evropské unie, jako příklad respondent uvádí názor na Ústavu. Respondent A vyzdvihuje reprezentativnost české národní delegace a poukazuje na systém Výboru regionů jako orgánu založeného na jednotlivých politických frakcích. Respondent také vyjadřuje lítost nad tímto stavem věci a zároveň dodává, že některé národní delegace včetně té české mají snahu tuto situaci změnit. Respondent C poukazuje na jednotnost názoru v české národní delegaci. Tuto shodu respondent spatřuje zejména ve snaze všech členů řídit se v dosahování dohody právě regionálním hlediskem. Až za ním pak

následuje hledisko národní, pokud se v prvním stadiu jednotliví členové nedohodnou. I respondent D poukazuje na rostoucí politickou polarizaci Výboru regionů, v kontrastu pak v české národní delegaci politické hledisko hraje pouze minimální roli. Podle respondenta je postoj národní delegace určen s ohledem na regionální aspekt a následně s ohledem na národní pozici. Důvody prosazování regionálního zájmu jsou v rámci delegace podle respondenta logicky odvoditelné – na místní a regionální úrovni povětšinou nelze rozlišovat zřejmý politický přístup.

V odpovědi na kontrast politického, národního a regionálního zájmu v české národní delegaci byli respondenti jednotní. Shodli se na tom, že regionální aspekt je v rámci zasedání české národní delegace nejpodstatnější, následován národním zájmem. Politické hledisko při zasedání české národní delegace nehraje zásadní roli, což je v kontrastu oproti jeho funkci při plenárním zasedání ve Výboru regionů.

Druhá otázka byla směřována na současný obecný postoj Výboru regionů k aktuálním otázkám. Respondenti se shodli na náročnosti zodpovězení této otázky v několika větech. Respondent C upozorňuje na názorovou odlišnost právě z důvodu střetu zájmů jednotlivých regionů a členských zemí. Jako příklad uvádí (obdobně jako respondent B) španělské regiony tlačící na záruky pro mladé občany (v důsledku kritické nezaměstnanosti mladých španělů do 25 let, která v současné době dosahuje téměř 50%; tento koncept je v souladu s prioritami Výboru regionů pro rok 2013). V kontrastu je pak vyjednávání britských regionů, které čelí ilegálním přistěhovalcům za práci. Respondent D poukazuje na makroekonomické otázky, například zmíněnou krizi eurozóny, ve kterých se zpravidla uplatňuje názorová shoda na národní úrovni spíše než na úrovni regionální. Nehledě na různorodost uvnitř Výboru regionů se ale Výbor podle tohoto respondenta snaží navenek působit velmi konzistentně.

V názoru na současné aktuální otázky Evropské unie se jednotliví členové Výboru regionů názorově spíše liší, ať už z hlediska národního či regionálního. Jednotlivé regiony se tak snaží akcentovat své vlastní eminentní zájmy.

Třetí otázka byla soustředěna na konkrétní způsob prosazování zájmů ve Výboru regionů. Respondent B upozorňuje na komplikovanost prosazování zájmů na plenárním zasedání, pokud už nebyla stejná záležitost projednávána v tematické komisi. V tomto případě je vhodné hledat spojence z řad členů Výboru regionů, z jiných zemí a dosahovat patřičné dohody. Respondent C souhlasí s přesvědčováním kolegů jako

základním prvkem prosazování zájmů. Od tohoto mechanismu se pak odvíjí samotné hlasování. Respondent D nahlíží na problém z jiné perspektivy. Určuje jako základní prvek prosazování zájmů získání postu zpravodaje v tematické komisi k jednotlivým stanoviskům. K tomu dochází prostřednictvím lobbyingu zejména v rámci politických skupin, které mají ve Výboru regionů v současné době větší moc než národní delegace. Respondent D upozorňuje, že nevýhodné postavení národních delegací na úkor politických skupin nemusí být vždy adekvátní. Z toho důvodu vznikají v samotném Výboru národní iniciativy, které v současné době například usilují o změnu Jednacího řádu Výboru regionů. Odborné komise jsou tedy těžištěm vyjednávání. Česká republika má v každé komisi dva až tři členy, pravděpodobně nejvýznamnější komisí je pro české zájmy COTER, komise pro regionální politiku, ve které má Česká republika svého předsedu.

Těžiště prosazování zájmů ve Výboru regionů jsou dvě – jedním je samotná snaha přesvědčovat kolegy v rámci plenárního zasedání Výboru regionů. Druhým pak snaha o získání zpravodajského postu v některé z tematických komisí.

Další otázka navazuje na předchozí a ptá se na následný postup prosazování zájmů v Evropské unii. Všichni respondenti shodně akcentují nezávanost stanovisek vydávaných Výborem regionů pro ostatní evropské instituce. Na druhou stranu, respondent C upozorňuje na fakt, že se jedná o „jasná stanoviska, opřená o mínění zástupců z téměř 350 evropských regionů od politiků, kteří se setkávají s lidmi nikoliv na bruselské, ale na přímé komunální úrovni.“ Je zřejmé, že praktičnost jednotlivých stanovisek s přímou vazbou na jednotlivé občany Unie, nezůstává nepovšimnuta. Konkrétní případ uvádí respondent D: pro ředitelství Komise pro regionální politiku jsou stanoviska Výboru regionů velmi důležitá. Samotní členové Výboru regionů mohou své bruselské kontakty používat k efektivní komunikaci s dalšími institucemi i mimo Výbor regionů.

I když je Výbor regionů poradním orgánem, jeho význam není možné podceňovat. Stanoviska Výboru regionů jsou sice nezávazná, ale na druhou stranu expertně získaná z oblastí, ke kterým rozhodující instituce Evropské unie nemají přístup.

Poslední otázka je orientována na priority Výboru regionů pro letošní rok a jejich kontrast či soulad s regionálními a národními zájmy. Respondent B poukazuje na odvíjení priorit od připravované legislativy. Společně s respondentem C se domnívají,

že tyto priority jsou obecně vzato spíše ve shodě. Jako příklad uvádí všeobecnou a společnou snahu čelit ekonomické krizi. Respondent D upozorňuje na fakt, že priority vycházejí z pracovního programu Evropské komise, nicméně jde o priority velmi obsáhlé, které zahrnují veškeré oblasti unijní činnosti. Například česká delegace tak své priority specifikuje jakožto výběr z těchto priorit, konkrétně v rámci české delegace se jedná o oblasti regionální a zemědělské politiky, energetiky a dopravy, životního prostředí, kultury a vzdělávání.

Respondenti se shodli na tom, že priority Výboru regionů jsou spíše v souladu než v rozporu s regionálními, evropskými či národními zájmy, nicméně jednotlivé národní delegace si z nich vybírají to podstatné pro svou národní či regionální politiku.

4.2.3 Kooperace a agrární otázky

Evropský hospodářský a sociální výbor má řadu společných znaků s Výborem regionů. V první řadě je shodný svou strukturou. V období 2010 až 2015 v něm zasedá 344 členů z 27 členských zemí. Ti jsou voleni na pětileté funkční období s možností znovuzvolení. Česká republika má v Evropském hospodářském a sociálním výboru dvanáct členů, jednotlivé členské země mají ve Výboru od devíti do dvacetičtyř členů. Výjimku tvoří struktura členů Výboru, kterými jsou zástupci soukromého sektoru ve svých členských zemích, pokrývající širokou škálu hospodářských a sociálních zájmů – zemědělci, podnikatelé, zaměstnanci a další. Stejně jako Výbor regionů je i Evropský hospodářský a sociální výbor poradním orgánem Evropské unie. Byl založen v roce 1957 a prostřednictvím stanovisek se Výbor vyjadřuje k důležitým návrhům ze strany Komise či Parlamentu. Také tak činí z vlastní iniciativy. Zatímco Výbor regionů slouží k semknutí místních a regionálních správ s Evropou, Evropský hospodářský a sociální výbor si za cíl klade intenzivnější propojení Evropy s občanskou společností. Členové Evropského hospodářského a sociálního výboru se dělí do tří hlavních skupin: na skupinu zaměstnavatelů, zaměstnanců a různých zájmových skupin (European union, 2013b).

Evropský hospodářský a sociální výbor se s Výborem regionů dělí o personál. Oba dva Výbory také sdílí stejnou budovu. Evropský hospodářský a sociální výbor má v současné době šest specializovaných oblastí, ve kterých hájí své zájmy. Těmito zájmy se zabývají jednotlivé komise strukturou podobné komisím Výboru regionů:

1. ECO, hospodářská a měnová unie a hospodářská a sociální soudržnost,
2. INT, jednotný trh, výroba a spotřeba,
3. NAT, zemědělství a rozvoj venkova,
4. SOC, zaměstnanost a sociální problematika,
5. TEN, doprava, energetika, informační společnost,
6. REX, vnější vztahy (European union, 2013b).

Zemědělství je důležitým tématem probíraným na půdě Evropské unie. Je tomu tak z mnoha důvodů: jednak se jedná o primární oblast, ve které vzniká hlavní produkt výživy evropských obyvatel. Zemědělství má svá specifika, které působí jako podnět pro státní zásahy a v návaznosti také jako intergační snaha. Specifika zemědělství jsou následující: intenzivní závislost výroby na přírodních podmínkách, nedokonalá konkurence v zemědělství, ve kterém jsou malovýrobci, kterých je většina, v nerovném postavení vůči velkovýrobci, biologický charakter zemědělství, který je spojen s tzv. well-fare zvířat, omezená skladovatelnost velmi specifického zemědělského produktu, krajnotvorba a mnohé další (König a kol., 2009)

Historické hledisko podpory zemědělství v Evropě je stejně důležité jako výše zmíněná specifika. Po druhé světové válce Evropa trpěla silným potravinovým deficitem a na rozdíl od Spojených států byla v roli přímého dovozce řady potravin. Jejím základním cílem se tak stalo snížení tohoto deficitu. Z těchto důvodů do zemědělství z Evropské unie plynou nemalé finanční zdroje. Návíc, názory na společnou zemědělskou politiku se mezi členskými zeměmi různí. Společná zemědělská politika je v Evropském společenství uplatňována od roku 1958 Římskou smlouvou jako jeden ze základních pilířů evropské integrace (König a kol., 2009).

Jak již bylo řečeno, postoj jednotlivých členských zemí ke společné zemědělské politice byl a je rozdílný, což je dáno zejména samotnou velikostí agrárního sektoru v daném státě. Zatímco Francie a Itálie disponovali přebytky, které byly rozhodnuty vyvážet ostatním zemím, Německo a Spojené království oproti tomu trpěli zemědělským deficitem. Méně vyspělé státy jižní Evropy jsou typické vysokým podílem zemědělství na hrubém domácím produktu. Tyto země (např. Španělsko nebo Řecko) spatřovaly výhodu společné zemědělské politiky zejména v oblasti strukturální pomoci. Finsko, Rakousko a Švédsko mají speciální podmínky pro zemědělství, zejména z toho důvodu, že se většina území států nachází v horských oblastech či arktických pásmech.

Z posledních dvou přístupových vln má výrazný podíl ekonomiky státu v zemědělství zejména Polsko, Bulharsko a Rumunsko. Zejména poslední dvě jmenované země čelí značnému tlaku na modernizaci svého zemědělství ze strany Evropské unie (König a kol., 2009).

Zemědělská politika tak byla Římskou smlouvou částečně přesunuta z národní úrovně na evropskou, čímž jednotlivým členským zemím značně zjednodušila vyjednávání s veřejností a zemědělským sektorem. Ve vztahu k regionům je nejdůležitější změna ze 70. let 20. století, kdy byl ve společné zemědělské politice zaveden regionální přístup zaměřený na podporu zemědělců v zaostávajících regionech. Ve stejné době vznikají opatření na podporu zemědělců v nepříznivých oblastech, tzv. LFA, less favoured areas (König a kol., 2009).

Pozornost v rámci dotazníkového šetření byla věnována otázkám spolupráce Výboru regionů s Hospodářským a sociálním výborem a prosazování agrárních zájmů spojených s rozvojem venkova:

- 1. Do jaké míry je věnována pozornost agrárním otázkám ve Výboru regionů (případně na schůzích české národní delegace)?*
- 2. Jaký je vztah české národní delegace ve Výboru regionů a v Evropském hospodářském a sociálním výboru (probíhají případně společná zasedání s pravidelnou periodicitou)?*

Problematika projednávání agrárních otázek ve Výboru regionů je podle respondentů důležitým prvkem jejich společných jednání. Podle respondenta B se Výbor regionů v oblasti zemědělství zabývá zejména rozvojem venkova a agrární otázky jsou povětšinou řešeny do hloubky příslušnou tematickou komisí, jíž není tento respondent členem, proto si netroufá kvalifikovaně odpovědět. Respondent C vyzdvihuje důležitost agrárních otázek nejen ve Výboru regionů, ale také v celé Evropské unii. Vzhledem k tomu, že se jedná o prioritu v rámci evropskounijních vyjednávání, je podle něj toto téma probíráno intenzivně na všech úrovních. Podle respondenta D spadají agrární otázky do rozsahu pravomocí komise pro životní prostředí NAT. Veškerá klíčová legislativa týkající se zemědělství je podle tohoto respondenta ve Výboru regionů řešena a jsou k ní vytvářena oficiální stanoviska. Česká národní delegace tak není výjimkou a o zemědělských tématech také intenzivně jedná – její jednání se odvíjí od odvětví i

konkrétního regionu – jakožto příklad pak uvádí vinařství, ke kterému se nejintenzivněji vyjadřuje Jihomoravský kraj.

Výsledky dotazníkového šetření v oblasti řešených agrárních otázek splnilo očekávání z hlediska četnosti a intenzity projednávání těchto otázek na půdě Výboru regionů. Jeho dotázaní členové se shodují, že právě zemědělství a rozvoji venkova je věnována ve Výboru velká pozornost. Pozornost je agrárnímu sektoru věnována taktéž na schůzích tematické komise pro životní prostředí NAT a také při setkání české národní delegace. Společná zemědělská politika je důležitým nástrojem spolupráce v Evropě vzhledem k její vazbě na regiony a venkov je tedy přinejmenším vhodné, že se problematikou Výbor intenzivně zabývá.

Další otázka se věnuje případné spolupráci Výboru regionů a Evropského hospodářského a sociálního výboru. Z výpovědí členů je zřejmé, že zatím k intenzivnější spolupráci mezi těmito výbory nedochází, ale v budoucnu je plánována jejich těsnější spolupráce. Respondent B s lítostí uvedl, že se Výbory formálně neschází, i když sdílí jednu budovu i administrativu. Občasně dochází k neformálním schůzkám některých členů. Respondent C taktéž zamítl možnost společného zasedání, nicméně poukázal na spolupráci mezi jednotlivými členy obou výborů. Problém mezivýborové spolupráce spatřuje v rozdílném postavení členů obou výborů – zatímco ve Výboru regionů zasedají výhradně komunální politici, v Evropském hospodářském a sociálním výboru pak ministerští experti či zástupci podnikatelů a neziskových organizací.

Podle respondenta D společná zasedání sice zatím neprobíhají, nicméně vztahy mezi jednotlivými členy obou výborů se stále průběžně upěvňují. Jako příklad udává několikanásobnou účast předsedy české národní delegace Evropského hospodářského a sociálního výboru na zasedání české národní delegace Výboru regionů. Podle tohoto respondenta je také v procesu plánování setkání obou českých národních delegací v prvním pololetí tohoto roku v Praze, které by mohlo předurčit aktivní spolupráci například v oblasti vydávání stanovisek, pokud je jmenován zpravodajem člen druhého výboru.

Formální spolupráce Výboru regionů a Evropského hospodářského a sociálního výboru tedy zatím fakticky neexistuje, nicméně jsou zde určité snahy o propojení a vzájemnou efektivní spolupráci napříč těmito Výbory. Protože oba výbory dohromady zahrnují regionální i komunální sféru a občanskou společnost celé Unie, jejich vzájemná

spolupráce by měla být podpořena ze strany všech členských zemí i politických uskupení ve Výboru regionů.

4.2.4 SmartCities

SmartiCities je iniciativa postavená na evropské strategii rozvoje měst a obcí do roku 2020, která je podmíněna řadou demografických a jiných charakteristik a určuje města jako hlavní hráče při správě evropských fondů, poněvadž disponují veškerým podstatným potenciálem ke své vlastní obnově a obnově celé ekonomické společnosti. Téměř 70 % obyvatel Evropské unie, stejně jako 70 % obyvatel České republiky, žije ve městech. Zatímco česká městská populace od roku 1991 klesá, v Evropské unii existuje předpoklad, že urbanizovaná společnost bude stále růst, dokud 90% všech evropských obyvatel nebude obývat města. Z toho vyplývá, že města jsou klíčová pro místní, regionální, národní i evropský rozvoj. Strategie 21. století se zaměřují zejména na informační a komunikační technologie, které by měly pomoci městům „zmoudřet“: jedná se o informační a komunikační systém, který zahrnuje všechny oblasti využití a aktivity svých městských obyvatel od hospodaření měst až po energetické úspory, které se jeví jako zásadní problém tohoto století. Stejně tak je důležité odstranění byrokracie a zpřístupnění těsnějších vztahů mezi městy. K tomu města potřebují přímý přístup k financím, protože pouze za tohoto předpokladu budou města schopna své zdroje efektivně využívat. Oblasti, ve kterých lze optimálně využít „inteligence“ města, jsou následující: administrativa měst, energetická úspora, vodohospodářství, doprava a turistika, bytová výstavba, vzdělávání, zdravotní a sociální péče a udržení městského pořádku (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Evropská města mají specifický charakter, v Evropě dominují zejména města střední velikosti, 70 % městských obyvatel žije na 25 % území Unie, jedná se tedy o prostor se značnou teritoriální rozmanitostí. Evropané si již zvykli využívat moderní technologie ve svých každodenních životech – z průzkumu vyplývá, že 56 % obyvatel Unie používá pravidelně internet. V unii je také více vlastníků mobilních telefonů, než je obyvatel (119 %). Přesto ale Evropská unie v používání informačních a komunikačních technologií zaostává za Spojenými státy a Japonskem, a to zejména ve dvou oblastech: ve výzkumu a vývoji ICT a také ve využití ICT ve veřejné správě (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Iniciativa SmartCities neboli inteligentních měst je iniciativou Evropské unie ve spolupráci s ostatními nadnárodními uskupeními vznikající jako přímý důsledek vzniku aglomerací nové úrovně v 21. století. Iniciativa bývá také nazývána jako chytřejší města, neboli taková, která využívají informační a komunikační technologie za účelem snížení energetické náročnosti a trvale udržitelného rozvoje lokality. Města v Evropské unii v současné době čelí řadě problémů: překotné urbanizaci neboli rozpínání měst typické pro města ve střední, jižní a východní Evropě, stárnoucí populaci, zejména pak poklesu počtu obyvatel v produktivním věku na úkor nárůstu počtu obyvatel starších, vysoké míře nezaměstnanosti, společenskému vyloučení zapříčiněnému sociálními problémy jako jsou chudoba, nízká vzdělanost či závislost na sociálním zabezpečení, vysoké zločinnosti, která celosvětově již řadu let roste o 3 až 5 % ročně a která vzniká ve městech v souvislosti s rasovou nesnášenlivostí, bídou a špatnými podmínkami života, klimatickým změnám, dopravním zácpám a v neposlední řadě také malé podpoře měst a občanů těchto měst ze strany regionálních či státních orgánů (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Konkrétní zavedení iniciativy SmartCities je patrné zejména v oblasti administrativy a správy měst. Aktivity samosprávných městských úřadů se tak přesouvají na internet a do elektronické podoby, což značně zjednodušuje vztah mezi správou a občanem. Dalším, zejména finančním zlepšením na poli Chytřejších měst, je řízení infrastruktury, které napomáhá snižovat spotřebu vody a energií a optimalizovat dopravu či jiné sítě. Na problém dopravy je navázána moderní správa jízdného a užití prognostických a matematických metod v provozu. Z dlouhodobého hlediska jsou tyto opatření schopna předvídat vznik dopravních potíží. SmartCities se projevuje také ve vzdělání, které nutně nevyužívá potřeby instituce a spíše se zaměřuje na základní vazbu mezi studentem a učitelem. Sociální a zdravotní péče by podle této iniciativy měla zaznamenat řadu změn, mezi nejpodstatnější se řadí opuštění papírových záznamů na úkor rychlejší a přesnější elektronické komunikace, která může data integrovat do systémů, údaje tak velmi rychle získávají na celistvosti. Význam SmartCities je ale také posilován v oblasti turistiky, zejména v důsledku využití GPS a mobilních systémů (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Iniciativa SmartCities zatím není financována z jednoho konkrétního zdroje, ale města mohou využívat podle konkrétní oblasti svého rozvoje Evropský fond pro regionální

rozvoj, Evropský sociální fond, případně také Fond soudržnosti. Na plánovací období 2007 – 2013 bylo vyhrazeno na rozvoj měst 21,1 miliard EUR. Kromě možnosti využití evropských fondů se městům nabízí také spolupráce se soukromým sektorem. Milníkem v budoucnosti rozvoje měst se stala zejména Lisabonská smlouva, která intenzivně podporuje spolupráci měst a evropských institucí za účelem jejich rozvoje. Nicméně konkrétní plán rozvoje měst pro roky 2014 – 2020 zatím není znám (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Příklady již fungujících aktivit z programu SmartCities je v Evropské unii v současnosti celá řada. Jeden takový případ se nachází ve venkovském okrese Cheshire na severozápadě Anglie. Tento program nese název „Agentura poskytující zdravotní a sociální služby jednotlivcům“. Cheshire má 700 000 obyvatel, ale 62,9 % žen a 37,1 % mužů je starších 75 let. To vedlo politické představitele ke snaze zkoordinovat služby starším obyvatelům, poněvadž předtím systém spočíval ve značném papírování – existovala řada formulářů, které se při opětovné návštěvě seniorů vyplňovaly znovu. Manuální a navzájem nepropojené procesy, zdvojené a mnohdy i ztrojené, vedly ke vzniku nejednotných údajů. Proto zde byl zaveden virtuální systém sběru údajů na základě elektronických formulářů přístupných na webovém profilu občana, nazývaný jako „Proces jediného posouzení“. Projekt byl úspěšný: zkrátil čas u vyplňování jednotlivých formulářů, snížil náklady, ulehčil starším občanům a zlepšil koordinaci mezi nemocnicemi a agenturami péče o starší občany (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Další příklad využití inteligence města se nachází v Eidhovenu, městě v Severním Barbanstku v Nizozemí. Strategie SmartCities se zde soustředila na snížení počtu dopravních zácp pomocí zpoplatněného systému řízení dopravy. Eidhoven má sice pouze 750 000 obyvatel, ale nachází se ve výhodné poloze dopravní tepny mezi Amsterdamem, Rotterdamem, Antverpami a Bruselem. To vedlo k častým dopravním zácpám v centru města a obecně k přetížení dopravy v Eidhovenu. Řešením se tak stal projekt zavedení systému poplatků, který ovlivní provoz a nabádá tak řidiče k vyhnutí se nejvíce přetíženým oblastem. Tento systém sám přiděluje poplatky podle typu silnice, denní doby a ekologické charakteristiky oblasti a předává informace do zařízení, namontovaném na palubní desce řidiče. Zároveň také sleduje, kolik bude řidiče cesta stát a jak se dá optimálně vyhnout placeným trasám. 70 % řidičů tak změnilo své

zavedené dopravní chování, proto se také předpokládá rozšíření tohoto pilotního systému po celém Nizozemí (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Také italská Parma zavedla inovativní technologii – nový systém řízení včetně virtuálního městského radního, který spočívá ve vytvoření virtuálního pracovníka s přepážkami na několika místech ve městě. Tyto přepážky slouží k efektivní komunikaci s magistrátem. Systém je tvořen přepážkou s webkamerou, která spojuje úředníka a občana, což vede k efektivnějšímu využívání personálu a služeb a také k vyšší úrovni zabezpečení informací (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Benátky jsou součástí metropolitní oblasti Padova – Benátky s více než 1,6 miliony obyvatel. Jsou také jedním z nejvíce navštěvovaných míst na světě, průměrně Benátky navštíví 50 000 turistů denně. Proto také zavedly navigační systém pro turisty, který spočívá ve vytvoření bodů turistického zájmu pomocí pasivních senzorů, které turistovi pomocí mobilního telefonu předávají informace a vytváří turistickou trasu (Chytřejší města jako evropské téma, 2010).

Poslední otázka byla věnována konkrétnímu projednávanému a aktuálnímu projektu SmartCities:

1. *V jaké fázi implementace je projekt Smart Cities v České republice, případně v obci či kraji, ve kterém působíte?*

I když je iniciativa SmartCities poměrně probíranou tématikou, dle odpovědí respondentů v samotném Výboru regionů není aktuální problematikou nebo se s ní respondent ještě neseťkal. Respondent B se s iniciativou SmartCities zatím ve Výboru regionů neseťkal, takže usuzuje na vágní pojem, kterým se označuje více různých projektů, včetně například EUROCITIES, do kterého je v České republice zapojena pouze Praha. Respondent C sice iniciativu SmartCities zná, nicméně se do ní jeho region – konkrétně Jižní Čechy, aktivně nezapojuje, poněvadž považuje kvalitu inovací a rozvoje jihočeských měst za velmi dobrou a dlouhodobě prosperující. Nejvíce informací o konceptu SmartCities poskytl respondent D. Podle něj je prozatím otázkou lobby, zda tento projekt bude v následujícím plánovacím období na roky 2014 - 2020 spuštěn, a to jak lobby eurounijního, tak také českého. Nicméně Praha bude mít v následujícím plánovacím období podporu z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu v oblastech, které úzce souvisí s oblastmi jmenovanými

jako cílové v iniciativě SmartCities. Respondent přišel také s informací, že vzniká nová iniciativa na podporu evropských hlavních měst, které by se měla účastnit také Praha. Protože se ale jedná o velmi aktuální a ještě nepříliš prodiskutovanou otázku, více informací k tomuto tématu zatím není možné doložit.

Nehledě na fakt, že iniciativa SmartCities by po vzoru jiných neevropských úspěšných měst měla být využita, či přinejmenším prodiskutována na úrovni Výboru regionů, z dotazníkového šetření vyplynulo, že jeho členové jsou s touto iniciativou seznámeni pouze minimálně a iniciativy se tak ztrácí v řadě dalších evropských regionálních a komunálních programů, které již delší dobu úspěšně fungují. Tato iniciativa také evidentně zaniká v počtu ostatních návrhů s vyšší mírou důležitosti, které Výbor regionů konzultuje a ke kterým vydává svá stanoviska.

5 Závěr

Diplomová práce ukázala, že Výbor regionů je ústředním orgánem prosazujícím zájmy regionů a měst Evropské unie v jejím centru. Společně s Evropským hospodářským a sociálním fondem zastřešuje celou občanskou společnost a tvoří tak významnou složku při komunikaci v přímé vazbě s občany. Jeho hlas, stejně jako hlas Evropského hospodářského a sociálního výboru, je poradní. I přesto je ale důležitým kolečkem ve fungování celého mechanismu. Pravomoci Výboru regionů v průběhu let nabírají na síle. Posledním z pozměňovacích návrhů, Lisabonskou smlouvou, získal několik důležitých oblastí, ke kterým se smí vyjadřovat. Lisabonská smlouva také předurčila Výbor regionů jako hlavního strážce vykonávání principu subsidiarity.

Výbor regionů slouží k vrcholným schůzkám reprezentantů komunálních a regionálních samospráv, kteří byli do svých funkcí zvoleni občany v daných lokalitách. Tito reprezentanti hájí zájmy svých měst, regionů i zemí v co možná největším možném souladu. Z toho důvodu byli právě členové Výboru regionů a jejich alternáti vybráni pro empirické šetření, jehož účelem byla snaha o konkretizaci fungování Výboru regionů s důrazem na prosazování zájmů – regionálních, národních, evropských či politických. Členové měli k dispozici soubor deseti otevřených otázek, které obsahově spadaly do čtyř oblastí zájmu. Odpovědi byly získány od čtyř respondentů, což splňovalo předem stanovené kritérium tří až pěti získaných odpovědí. Jejich odpovědi byly věcné a podnětné a podaly tak ucelenou představu o fungování Výboru regionů v kontrastu teoreticky získaných znalostí.

Odpovědi byly rozřazeny do čtyř oblastí: první oblastí byla administrativa, organizace a obsah jednání ve Výboru regionů. Účelem bylo zjistit patřičné informace z praxe ohledně základních mechanismů fungování Výboru a porovnat je s teoretickými poznatky. I když většina těchto prvků byla v souladu s teorií, našli se i výjimky, které jsou dány určitou zaběhlostí tohoto orgánu. Některé informace získané od respondentů byly nedohledatelné na teoretické bázi, a proto jsou obohacujícími pro výstupy této práce. Druhá oblast byla zaměřena na střet regionálních, politických a národních zájmů ve Výboru regionů a na jejich sladění ve výstupech práce Výboru regionů, tedy ve stanoviscích. Dle očekávání je střet zájmů regionálních, politických a národních hlavním tématem vyjednávání Výboru. Respondenti se shodli, že v rámci české národní

delegace ustupuje politický či národní zájem zájmu regionálnímu, který dominuje. Na druhou stranu ale připouští, že Výbor regionů je značně zpolitizovaný orgán, ve kterém politické skupiny hrají důležitější roli než národní delegace. Protiváhou jsou pak tematické komise založené na principu odbornosti. Tyto tři strany jsou hlavními aktéry prosazování zájmu ve Výboru regionů.

Třetí oblast spojovala dvě otázky, spolupráci Výboru regionů s Evropským hospodářským a sociálním výborem a projednávání agrárních otázek ve Výboru. Respondenti poukázali na faktickou oficiální nespolečnou spolupráci s Evropským hospodářským a sociálním výborem jako problematickou, nicméně existují určité tendence k jejich budoucí vzájemné spolupráci. Z výzkumu vyplývá, že agrární tematika je již tradičně diskutovanou oblastí nejen ve Výboru regionů, ale také v ostatních institucích Evropské unie. Agrární otázky jsou ve Výboru spjaty zejména s problematikou rozvoje venkova.

Poslední oblast byla soustředěna na iniciativu SmartCities a na její konkrétní projevy v daném městě či regionu. Respondenti povětšinou nebyli schopni adekvátně odpovědět, zejména z důvodů prozatím malé odezvy této iniciativy ve Výboru. Z teoretických východisek ale vyplynulo, že iniciativa je úspěšná v řadě měst po celé Evropské unii, například v Eindhoven, Benátkách či Cheshiru. Pravděpodobně tak v České republice zatím není uplatňována.

6 Seznam zdrojů

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, 165 s. ISBN 978-808-7197-004.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 220 s. ISBN 80-717-8725-6.

Evropeizace: nové téma politologického výzkumu. 1. vyd. Editor Břetislav Dančák, Petr Fiala, Vít Hloušek. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 421 s. ISBN 80-210-3865-9.

FIALA, Vlastimil. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. V Olomouci: Periplum, 2007, 343 s. Studie a analýzy (Periplum), sv. 7. ISBN 978-808-6624-372.

GULLOVÁ, Soňa. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4418-6.

KANIOK, Petr. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Editor Petr Fiala, Markéta Pitrová. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2003, 248 s. Studie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), sv. č. 19. ISBN 80-210-3041-0.

KISSINGER, Henry A. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Vyd. 3. Praha: Prostor, 1999, 946 s. ISBN 80-726-0025-7.

KÖNIG, Petr. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu: 2., aktualiz. vyd.* V Praze: C. H. Beck, 2009, xxxiv, 630 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-011-9.

LUHANOVÁ, Markéta. *Možnosti a meze nadnárodní reprezentace českých obcí a regionů* [online]. Praha, 2008 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: www.pef.czu.cz/cs/?dl=1&f=13023. Disertační práce. ČZU. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie. Vyd. 1. Editor Zdenka Mansfeldová, Aleš Kroupa. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, 274 s. Studie, sv. 50. ISBN 978-808-6429-885.

SCHENDELEN, Rinus van. *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu*. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3332-X.

Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody. 1. vyd. Editor Petr Fiala, Maxmilián Strmiska. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 267 s. Srovnávací politologie, sv. č. 2. ISBN 80-732-5074-8.

Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy. 1. vyd. Editor Břetislav Dančák, Vít Hloušek. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007, 245 s. Výzkum, Sv. č. 2. ISBN 978-802-1044-586.

ASOCIACE KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Asociace krajů České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/>

EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions: The EU's Assembly of Regional and Local Representatives* [online]. 2013 [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu>

EUROPEAN UNION. *European economic and social committee: a bridge between Europe and organised civil society* [online]. 2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/>

Chytřejší města jako evropské téma: Jak může Evropská unie ovlivnit integrovaný a inteligentní růst městských oblastí. In: IBM [online]. 2010 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www-05.ibm.com/cz/public/pdf/Chytrejssi_mesta_jako_evropske_tema.pdf

SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/>

Usnesení Výboru regionů: Hlavní politické priority v roce 2013. In: EUR-Lex: *Přístup k právu Evropské unie* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:017:0001:0005:CS:PDF>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2013 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/>

7 Přílohy

Příloha č. 1: Vzor dotazníku pro účely dotazníkového šetření

Dobrý den.

Jmenuji se Natalie Benešová a studuji v magisterském oboru Evropská agrární diplomacie na České zemědělské univerzitě v Praze. Ve své diplomové práci na téma Reprezentace regionů na evropské úrovni se zabývám Výborem regionů v EU a prosazováním národních a regionálních zájmů ve Výboru regionů a jejich specifik. Poněvadž jste v současné době jeho členem/členkou, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je tvořen deseti otevřenými otázkami, ve kterých je zkoumán spíše Váš osobní postoj k dané problematice, případně jeho odlišnosti od oficiálních stanovisek, šetření tedy směřuje k rozboru rozdílů teorie a praxe. Je jen na Vás, jakým způsobem k vyplnění dotazníku přistoupíte. Ve výsledcích mé práce bude plně zachována Vaše anonymita. Výsledky dotazníkového šetření velmi přispějí k empirickým východiskům mé diplomové práce.

Předem děkuji za vyplnění.

- 1. Jak (administrativně, organizačně, obsahově) probíhá schůze české národní delegace, která se koná před plenárním zasedáním Výboru regionů?*
- 2. Je postoj české národní delegace povětšinou jednotný nebo různorodý s ohledem na politický (hraje zařazení jednotlivých členů do evropské stranické struktury významnou roli či nikoliv) a regionální aspekt?*
- 3. V čem se obsahově liší mimořádné schůzky Výboru regionů od plenárních zasedání Výboru?*
- 4. Do jaké míry je věnována pozornost agrárním otázkám ve Výboru regionů (případně na schůzích české národní delegace)?*

5. *Jaký je vztah české národní delegace ve Výboru regionů a v Evropském hospodářském a sociálním výboru (probíhají případně společná zasedání s pravidelnou periodicitou)?*
6. *Jaký je současný obecný postoj Výboru regionů k aktuálním otázkám, kterým Unie jako celek musí čelit (krize eurozóny apod.)? Liší se názorově někteří představitelé konkrétních regionů?*
7. *Jaký je konkrétní způsob prosazování zájmů v samotném Výboru (české národní delegace jako celku nebo konkrétní odborné komise)?*
8. *Jaký je následný postup v prosazování zájmů na půdě Evropské unie?*
9. *Jsou priority Výboru regionů pro rok 2013 spíše v kontrastu nebo shodě s prioritami české národní delegace či prioritami evropských politických stran, případně konkrétních regionálních představitelů?*
10. *V jaké fázi implementace je projekt Smart Cities v České republice, případně v obci či kraji, ve kterém působíte?*